

Újpesti

Helytörténeti
Értesítő

2024. december
XXXI. évfolyam 4. szám

A sápadt fiú gyakran elhaldt az újpesti főposta épülete előtt. Szokása volt, hogy a gimnáziumba menet arra tett kerülőt, majd délután a piacon keresztül a Mády Lajos utcán baktatott haza. A tavaszt számára az jelezte, hogy a telefonközpont monoton kattogása egyszer csak kiszűrődött a posta kitárt ablakán. A karácsony közeledtéről úgy értesült, hogy csomagokkal sorban álló emberekbe botlott az épület oldalbejárata előtt. Látásból jól ismerte a személyzetet és a tekintélyes postamestert, aki minden óra ötvenkor kijött a főkapu elé és rágyújtott egy cigarettára. Amikor az óramutató egészet mutatott, elnyomta a csikket és komótosan kiürítette a piros postaládát.

A ballagás után a fiú, kezében egy csokor elcsent orgonával, szokásos útjára indult. 11 óra 48-kor belépett a főpostára, „láthatatlanul” a telefonfülkébe sietett és várt. Két perc múlva a postamester kiment az épületből. A diák kipirulva szökkent a hármaskor ablakhoz és elhadarta, hogy egy csokor orgonát küldene a postáskisasszonynak, „még bélyeg sem kell hozzá” – mondta, és a virágot az üveg fölött a lány felé nyújtotta. A kisasszony szabadkozott, hogy nem fogadhatja el, mert a szabályzat tiltja az ilyesmit. A fiú éppen ott tartott, hogy zárás után várni fogja a posta előtt, amikor a postamester idő előtt visszatért. A hármaskor ablak felé csak ennyit dörmögött: „óriási vihar várható kislányom, ma taxival megyünk haza!”. □ *Rojkó Annamária*

Az újpesti postapalota

„Újpest új postapalotát kap. Újpestet az állam nem nagyon kényeztette el állami közművek és középületek emelésével. Sőt mintha ez a virágzó város mostohagyereke lenne az államnak. Míg máshová bőségesen ömlött az állami pénz iskolákra, kórházakra és más közművekre – Újpestnek mindezt a maga erejéből kell előteremteni. Végre azonban mégis kap majd valamit Újpest. Egyelőre csak ígéretet kapott ugyan, de remélhetőleg az ígéretből itt valóság lesz. Hermann Miksa kereskedelmi miniszter megígérte az újpestieknek, hogy a jövő évi állami költségvetésbe beállítja az újpesti új postapalota költségelőirányzatát és fölépítteti a régen szükségessé vált középületet. Végre tehát Újpestnek lesz majd modern postapalotája. Kíváncsinos lenne, ha a postapalotát más állami épületek is követnék, hogy egyszer már kiderüljön, hogy Újpest sem mostohagyerek a többi kedvezményezett magyar város között.” (Friss Ujság, 1926. december 18.)

„Uj rend a postán. Hivatalosan közlik velünk a következőket: F. évi június hó 1-től kezdve Rákospalota területén is az Ujpest 1. számú postahivatal veszi át a levélgyűjtőszekrények begyűjtési szolgálatát és azt ellátja két gépkocsival (Magomobil). Hétköznapiokon a levelezés az összes levélgyűjtőszekrényekből két körzetre felosztva naponként kétszer ürítetik ki és pedig délelőtt 11 óra és 12.25 között, délután 17 órától 18.25-ig. [...] A levélgyűjtőszekrényekből begyűjtött levelezés a gyűjtések befejezéséhez igazodó, legközelebbi járatokkal továbbíttatnak, hétköznapiokon naponként 7 indítással, az utolsó két indításnál közvetlenül az illetékes budapesti mozgópostához; az utolsó indítás este 21 óra 15 perckor van. Vasárnap és ünnepnapokon az összes levélgyűjtőszekrények egyszer ürítettnek ki és pedig 16 és 18 óra között és a begyűjtött anyag 21 órakor nyer továbbítást. Kérjük a közönséget, hogy levelezéseiben, de különösen a helybe szólókra is a város nevét írja fel, tekintve, hogy ugyanazon nevű ucca mindkét városban van.” (Újpesti Élet, 1928. június 7.)

„Az újpesti posta- és táviroda épület ugyan a múlt évben épült, de szinte a háború befejezése óta húzódik építésének ügye. A postaigazgatóságnak előbb más sürgősebb feladatokat kellett megvalósítania s ez talán szerencse is, mert a közben elavult, régi rendszerű telefonközpont helyett, a maihoz lehetett alkalmazni az építkezést. A postakincstár még a háború előtt vette tervbe több vidéki város postahivatalának modern és tisztán a posta céljaira készülő épületben való elhelyezését, hogy ne kelljen valamely lakóház földszintjébe bekényszeríteni a postahivatalokat, amelyek rendszerint éppen a kényszerhelyzet miatt alkalmatlanok a helyes üzemlebonyolításra. [...] Sándy Gyula megbízást kapott az általa tervezett zágrábi postapalota kibővítésének megtervezésére. Ez az építkezés utóbb teljesen elmaradt és kárpótlásul ezért az újpesti postaépület tervezésével és művezetésével bízott meg. A kincstár egy meglehetősen szabálytalan telket szerzett meg a forgalmas István úton és megadta az épület programját, akkoriban még egy manuális telefonközponttal való postahivatal tervezésére. Éppen ezért a terveket többszörösen kellett átdolgozni, takarékoskodni is kellett, de a redukciók ellenére is a terv tökéletesen megfelelt céljának. A postahivatal a földszint sarkára került, negyedkörben alakított kezelőasztalainál áttekinthető a tágas helyiség a hozzá csatlakozó főnöki irodával és pénztárral. Fölötte van a telefonközpont tágas, automatikus kapcsolást végző gépterme.” (Tér és forma, 1929. II. évf. 9. szám)

„A postán serény munka folyik. Eltakarítják a romokat, melyek a német banditák pusztító robbantásának nyomaként maradtak itt. Az épület nagy része és a teljes berendezés tönkrement, azonban ma már – rangra és besorolásra való különbség nélkül – háromszázhatvan postaalkalmazott is dolgozik, hogy mire megindul a forgalom az építkezési munkák is befejeződjenek. Addig átmeneti megoldásokra alkalmassá tették az épen maradt épületrészeket, a telefon pedig máris működik.” (Szabad Újpest, 1945. február 7.)

(Összeállította: Szöllősy Marianne)

Az Újpesti Helytörténeti
Alapítvány lapja

Alapító szerkesztő:
KADLECOVITS GÉZA

A szerkesztőbizottság elnöke:
HIRMANN LÁSZLÓ

A szerkesztőbizottság
tisztelt elnöke:
DR. SIPOS LAJOS

A szerkesztőbizottság tagjai:
DR. HOLLÓSI ANTAL
DR. KÖRÖS ANDRÁS
ROJKÓ ANNAMÁRIA

Szerkesztő:
ROJKÓ ANNAMÁRIA

Munkatársak:
IVÁNYI JÁNOS
KRIZSÁN SÁNDOR
LŐRINCZ RÓBERT
SZÖLLŐSY MARIANNE

Számunk szerzői:
BARTA FLÓRA *fordító*
HIRMANN LÁSZLÓ *tanár,*
gimnázium-igazgató
DR. KOVÁCS IVÁNNÉ *ny. gyógy-*
pedagógus
DR. KÖRÖS ANDRÁS *ny. kúriai bíró*
JOLSVAI ANDRÁS *író, szerkesztő*
KRIZSÁN SÁNDOR *gyűjteménykezelő*
MAJLÁTH MIKES LÁSZLÓ *újságíró*
ROJKÓ ANNAMÁRIA *újságíró,*
szerkesztő
RÓZSA ENDRE *költő*
SZÖLLŐSY MARIANNE *helytörténeti-*
gyűjtemény-vezető
DR. TÓSZEGI ZSUZSANNA
c. egyetemi docens (ELTE)

Kiadja: Újpest Önkormányzata
ISSN 1587-9763

Műszaki szerkesztő:
GELLÉRT KATALIN

Nyomdai kivitelezés:
SPÁCIUM BT.

Felelős vezető: KOÓS GÁBOR

Digitális archívum:
ujpest.hu oldal, „Kerület” menüpont

Újpesti

Helytörténeti
Értesítő

2024. december
XXXI. évfolyam 4. szám

Az újpesti főposta épülete az 1930-as évek elején (részlet) (Forrás: Hungaricana)

1	ROJKÓ ANNAMÁRIA <i>Cigarettafüggés</i>
	Múltidéző
2	<i>Az újpesti postapalota</i> Összeállította SZÖLLŐSY MARIANNE
	Dokumentum
4	<i>Az első hosszabb sajtóhíradás Újpestről</i> Pesti Hírlap, 1841. július 28.
	Tanulmány
5	DR. KÖRÖS ANDRÁS <i>Kossuth lapja – Újpestről</i>
7	TÓSZEGI ZSUZSANNA <i>Hölgyek az újpesti Wolfner</i> <i>családban. Katalin, az utolsó Újpesti Wolfner</i>
	Közlemények
11	ROJKÓ ANNAMÁRIA <i>A tippkirály, akin átgázolt a történelem</i>
15	MAJLÁTH MIKES LÁSZLÓ <i>Hogyan lett apám humorista, 1. rész</i>
17	DR. KOVÁCS IVÁNNÉ <i>Óvodák Újpesten az 1960-as évek</i> <i>elején</i>
19	KRIZSÁN SÁNDOR <i>Újpesti „nagyprojektek”</i> <i>közzelkedi változásai, 2. rész</i>
22	BARTA FLÓRA <i>Rózsa Endre</i>
22	RÓZSA ENDRE <i>Jelentés Újpestről</i>
23	JOLSVAI ANDRÁS <i>Újpesti panel</i>
	Híres újpestiek
25	HIRMANN LÁSZLÓ <i>Pesta László</i>
	Interjú
28	SZÖLLŐSY MARIANNE <i>Ötven év a „Könyves”</i> <i>szolgálatában</i>
32	Helytörténeti hírek

Az első hosszabb sajtóhíradás Újpestről

Pesti Hírlap, 1841. július 28.

„A’ czéhek, ezen káros monopóliumok, melyek szabadalommal vissza élve kirekesztik a’ becsületes embert keresetmódjától, és drága árt szabnak a’ rossz árúnak, és kirekesztik a’ közönséget, azt megvenni, még mindig fenn hirdetik önkényök alattiságunkat. Történnek ugyan egyes helyeken és egyesek által ez önkény alóli fölmentések; szorgalmasan kezdik nyenesni a’ status viruló fájáról ezen és hasonló elfajzott kinövéseket, ’s a’ fa már is gyümölcsöt terem, ’s a’ nyelés utánzásra fogja ébresztetni a’ hazát. E’ tekintetben gróf Károlyi István, káposztás-megyeri pusztáján, buzdító példával megy elő, ’s nem tartjuk érdektelennek, néhány figyelemreméltó adatot közölni ezen szomszéd, Újpestnek nevezett gyarmatról.

– A’ nevezett pusztán, amely a’ pesti határkorcsma ’s a’ dunaparti váci országút mellett fekszik, néhány év előtt két zsidó, épület-fa-kereskedés, egy keresztény pedig; serfőzés végett az urasággal örökös szerződést kötven, letelepedett, és keresetük nem rosz sikerrel jutalmazza őket: mi az uraságot azon eszmére hozá, hogy ott gyarmatot alkosson; az eszme csakhamar foganatosítva lön, az alapszabályok 1839-ik évben alkotvák ’s a’ letelepedetteknek kiadattak.

Ezen szerződési szabályok annyira megfelelnek mindkét részről kíváratnak, hogy jelenleg már több husz háznál van fölépítve, sok épülőben van, ’s azt leginkább oly keresztény és zsidó mesteremberek választják lakul, kik városokban az igen sok teher- és költséggel járó czéh-bevételt ki nem eszközölhetik, itt pedig jövedőjük és jólétük iránt annyira biztosítva vannak, hogy minden háztulajdonos, ki, minthogy a’ gyarmathely vizárnak nincs kitéve, kevésbé erős anyagokból épít, ’s épülendő házát jóval előbb adhatja ki bérbe, legalább tizenkét pcent tiszta hasznót nyer évenként. Korcsma majd minden házban van, ’s a’ korcsmárosok igen jól birják magokat; a’ hús sokkal olcsóbb és jobb, mint Pesten, miokért a’ számosabb háznéppel bíró

pesti polgár nem restel háromnegyedórányi távolságra husért kifáradni; szappanos és pék hasonlóan nem csalódnak keresetükben, ugy egyéb mesteremberek is igen szép iparral és jutalommal űzik mesterségöket, mivel czéheknek helye nincs, ’s kiki szabadon versenyezhet a’ másikkal. A’ kereskedők száma is arányosan van mérve a’ hely nagyságához ’s egy hároméves gyarmat kiskorúságához. Mult évben a lakosok először választottak bírakat, ’s főbírónak Lővi Izsák zsidót nevezték ki közakarattal, ’s a’ kinevezettel a’ keresztény és zsidó közönség annyira meg volt elégedve, hogy ezidén közfelkiáltással újra megválasztá. Az egész tanács hét személyből áll, kik részint keresztények, részint zsidók, és hivatalukat, még a’ jegyző is, ingyen viselik. – A’ hely szüke nem engedi az alapszabályokat elősorolni, mik ezen zsenge gyarmatnak valamint mostani állását ugy jövődjét is szép reménnyel biztatják, az ipart elősegítik ’s a közönséges jólétet kieszközlík; – mihez igen sokban járul; a’ gyarmat Pesthez közeli a’ Duna és az országút melletti fekvése, vízmentes helyzete ’s azon körülmény, hogy a’ közvetlen szomszédságában, ugyanazon uraság határában, kies fekvésű szőlők villái a’ pestieknek nyári lakul szolgálnak. Emelik továbbá a’ gyarmat virágzását: a’ szabad keresetmód, czéh és privilegiumok nélkül; a’ majorsági földek közterhektől mentesítése; a’ vett helyeknek ősiség kibecsülése nélküli birhatása; általános formáság, vallás- és nemzetkülönbség nélkül; nyilvánosság a’ közügyek elintézésében, mely a’ lakosok által szótöbbséggel határoztatik el, miért is már jelenleg az alapszerződésben több korszerű változtatások történtek: végre a’ gyarmatnak a’ bécsi kereskedők által vásáron kívül áruik lerakóhelyévé változtatása. Ezekből eléggé kiviláglik, milly üdvös szándoka; volt a’ gyarmatalapítónak az emberi jólét és közbátorság tekintetéből, mely valamint minden egyes magasztalásokat fölöslegessé tesz, ugy az idő jövődjében fogja meglelni érdemlett jutalmát.”* □

*A cikk szövegét eredeti helyesírással közöljük.

DR. KÖRÖS ANDRÁS

Kossuth lapja – Újpestről

Az 1840-41-es évek számottevő változást hoztak hazánkban a reformkori liberális eszmék elterjedésében, és az akkor még Új-Megyernek, később Újpestnek nevezett település – a gróf Károlyi István által alapított „gyarmat” – életében.

Az 1840 tavaszán fogságából szabadult, korábban hűtlenség vádjával bebörtönzött Kossuth Lajos vezető ellenzéki politikus, kezdetől azon munkálkodott, hogy megteremtse a reformnemzedék számára a politikai nyilvánosság új formáját, ami az akkori viszonyok között egy korszerű, a sajtószabadság alapelvein nyugvó újság létrehozását jelentette. E törekvésében társra talált Landerer Lajos pesti nyomdász személyében, aki 1840 őszén, Metternich kancellár jóváhagyásával megszerezte az engedélyt a „Pesti Hírlap” című folyóirat megindításához. Az engedély mögött a kancelláriának az a hátsó gondolata is állt, hogy ezzel a lehetőséggel Kossuthot, akit a legradikálisabb ellenfelüknek tartottak, úgy mond „kordában lehet tartani”, hiszen a cenzúra azokban az időkben teljeskörűen működött az országban. A Landerer kiadásában és Kossuth szerkesztésében megjelenő lap első példánya 1841. január 2-án látott napvilágot, ezt követően hetente kétszer vehették kézbe az olvasók. Az újság vezércikkeit túlnyomó

részben maga Kossuth írta, amelyekben a mértékadó magyar liberális vezetők nézeteit népszerűsítette. A nemzeti átalakulást előkészítő mondanivalójának és mindig aktuális közéleti témaválasztásának okán méltán tartjuk őt a magyar politikai újságírás megteremtőjének, aki példátlanul nagy hatással volt a közvélemény alakítására. Ezzel az újszerű stílussal a cenzúra sem boldogult a maga hagyományos eszközeivel. Ennek nyomán a Pesti Hírlap minden korábbinál több előfizetőre tett szert, sőt egy időben többen fizettek elő rá, mint az összes többi magyar hírlapra együttvéve.

Mindezek tükrében kell értékelnünk annak a jelentőségét, hogy a folyóirat már 1841 júliusában hosszabb híradást jelentetett meg Újpestről: a „Fővárosi újdonságok” rovatában példaként állította a települést a pesti polgárok elé. A több hasábos cikk a gróf Károlyi István által kiadott alapítási oklevélből indult ki, különös tekintettel a szabad ipar és a szabad kereskedelem biztosítására és a céhrendszer, valamint az ún. kiváltságos levelek elvetésére. Ahogy írták: „A’ czéhek, ezen káros monopóliumok, melyek szabadalommal vissza élve kirekesztik a’ becsületes embert keresetmódjától, és drága árt szabnak a’ rossz árunak, és kirekesztik a’ közönséget, azt megvenni, még mindig fenn hirdetik önkényök alattiságunkat. Történnek ugyan egyes

Szerda 98. December 8 1841.

Pesti Hírlap

Megjelen a' hírlap minden héten kétszer: szerdán és szombaton. Féléri előfizetés a' két fővárosban háshozhordással 5 ft., horitokban 6 ft., postán horitokkal 6 ft. pengő penzenben. — Kőfűzet helyben Landerer Lajos kiadó tulajdonosnál, hatvani-utczán Horváth-házban 483-ik szám alatt, egyébként minden cz. kir. postahivatalnál. — Mindenféle hír/tudományok fölvetésnek, 's egyegy hasábozért, petit betűkkel, 5 pengő krajczár szánittatik.

Miután itt helyben 's másutt is az országban némelly rosszakaratu emberek azon hirt terjesztették, mintha Kossuth Lajos ur a' Pesti Hírlap szerkesztésének vezérletét tovább folytatni nem akarná, hanem más itteni újság szerkesztését felvállalta volna; értesitem ezennel t. cz. előfizetőimet, 's mind azokat, kik még előfizetni akarnak, hogy sem nekem, sem Kossuth Lajos urnak gondolatunkban sem volt egymástól megválni. Midőn ezt köztudomásra adom, egyszersmind jelentem, hogy lapomnak mind kiadása, mind előfizetési ára: ugymint helyben félélvre 5 frt, egész évre 10 frt; postán félélvre 6 frt, egész évre 12 frt pengőben — az előbbieket maradnak.

Landerer Lajos,
a' „Pesti Hírlap” kiadó tulajdonosa.

A Pesti Hírlap fejléce Landerer Lajos kiadótulajdonos megjegyzésével (Forrás: Arcanum)

helyeken és egyesek által az önkény alóli felmentések. [...] E' tekintetben gróf Károlyi István káposztásmegyeri pusztáján, buzdító példával megy elő, 's nem tartjuk érdektelennek néhány figyelemreméltó adatot közölni ezen szomszéd Újpestnek nevezett gyarmatról”.

A cikk ezek után ismerteti, hogy a Duna-parti országút mellett fekvő káposztásmegyeri pusztán „két zsidó, épületfa-kereskedés, egy keresztény pedig; serfőzés végett az urasággal örökös szerződést kötven, letelepedett” és ez vezette az uraságot arra, hogy „ott gyarmatot alkosson”. A híradás hangsúlyozza, hogy „szerződési szabályok annyira megfelelnek mindkét részről kívátnak, hogy jelenleg már több husz háznál van fölépítve, sok épülőben van, 's azt leginkább oly keresztény és zsidó mesteremberek választják lakul, kik városokban az igen sok teher- és költséggel járó czéhbevételt ki nem eszközölhetik”.

Az írás kitér az egyes foglalkozások letelepedésének előnyeire is: „a korcsmárosok igen jól birják magukat; a' hús sokkal olcsóbb és jobb, mint Pesten, [...] szappanos és pék hasonlóan nem csalódnak keresetükben, úgy egyéb mesteremberek is igen szép iparral és jutalommal űzik mesterségöket” [...] „'s kiki szabadon versenyezhet a' másikkal”. A Pesti Hírlap emlékeztet arra is, hogy előző évben az újpesti lakosok először választottak főbíró Lőwy Izsák személyében, akivel „a' keresztény és zsidó közösség annyira meg volt elégedve, hogy ezidén közfelkiáltással újra megválasztá”. A letelepedési és iparüzési szabályok a gyarmat „jövendőjét is szép reménnyel biztatják, [...]

A Pesti Hírlapot kiadó Landerer Nyomda épülete a Hatvani utcában (ma: Kossuth Lajos utca), ahol szerkesztőként Kossuth is lakott (Carl Vasquez grafikája) (Forrás: FSZEK Budapest Gyűjtemény)

mihez igen sokban járul a' gyarmat Pesthez közeli, a' Duna és az országút melletti fekvése, [...] 's azon körülmény, hogy a' közvetlen szomszédságában, ugyanazon uraság határában, kies fekvésű szőlők villái a' pestieknek nyári lakul szolgálnak”.

A záró részben a cikk méltatja a gyarmatalapító „üdvös szándokát az emberi jólét és közbátorság tekintetéből”, amellyel a gyarmat virágzását megalapozta: a szabad kereskedelem, a céhek és privilégiumok eltörlése, valamint jogegyenlőség biztosítása „vallás- és nemzetkülönbség nélkül”, a közügyek intézésében a nyilvánosság és a szótöbbségi elv biztosítása.

Kossuth 1844 júniusáig szerkesztette a Pesti Hírlapot, amikor is a kormány nyomására, elvi okokból megvált a laptól. A Hírlap azonban – a szakirodalom szerint – „példátlan nagy hatással volt a közvélemény alakulására”. Nem állítjuk, hogy Újpest a róla megjelent cikknek köszönhette volna a XIX. század második felében végbement páratlan fejlődését, ami megalapozta várossá alakulását 1907-ben. Ám, hogy a Kossuth lapjában megjelent első hosszabb híradásnak szerepe volt a feudalizmusból a polgári átalakulás útjára lépett Újpest hírnevének elterjedésében, abban biztosak vagyunk. A cikk „jóslata” azaz, hogy a község szépreményű jövőnek néz elébe, beteljesedett. □

Kossuth Lajos 1841-ben, Eybl Ferenc grafikáján (Forrás: Arcanum)

Hölgyek az újpesti Wolfner családban

Katalin, az utolsó Újpesti Wolfner

„A folyó az emberi létet, az életfordulók, szándékok, vágyak, érzések egymásutánját és változékonyságát szimbolizálja.” Újpesti Wolfner Katalin, Wolfner Lajos legfiatalabb dédunokája ezzel a Dunát felidéző szép gondolattal indítja visszaemlékezését. Újpest egyik városalapítójának, aki Ferenc Józseftől magyar nemességet és az Újpesti előnév viselésére való jogot kapott, 11 dédunokája született. Miután közülük tízen leányági leszármazottak voltak, az Újpesti Wolfner családnevet csak László lánya, Katalin viselhette.

Életrajzi beszámolónk hőse fordulatokban gazdag életének történetét 2021-ben vetette papírra. E sorok íróját az a megtiszteltetés érte, hogy megkapta a 370 oldalas, portugál nyelvű memoárt, amelynek köszönhetően így nemcsak a szűkös levéltári forrásokra tud támaszkodni, de Katalin – aki nevét „Kati”-ként, illetve „Catherine”-ként viselte – későbbi életéről is be tud számolni az olvasónak.

Wolfner Lajos hat életben maradt gyermeke közül Katalin nagyapja, Gyula volt a legfiatalabb. Felnőtt korára a gyár termékei a három bátyja: József, Nándor és Tihamér szakértelmének, szorgalmának és tehetségének eredményeként a világ bőriparának élvonalába kerültek, így a Wolfnerek az ország leggazdagabb családjai közé emelkedtek. Gyula már megengedhette magának, hogy a gyár ügyei mellett idejét és vagyonát műgyűjteménye létrehozására, bővítésére fordítsa.

Katalin felmenői

Gyulának és feleségének, Brüll Hedvignek két gyermeke született, 1899-ben Anna, 1901-ben László. A házaspár 1905-ben elvált. Súlyos idegrendszeri betegsége miatt Anna gyámság alá került. Számtalan levéltári irat bizonyítja, hogy Gyula szinte emberfeletti erő-

feszítésekkel biztosította beteg lánya számára a legjobb körülményeket. Anna 1921-től a saját villájában Innsbruckban élt, hozzáértő felügyelet mellett, de a zsidóüldözések miatt haza kellett térnie. A II. világháború borzalmaiban ugyan túlélte, de 1945 elején elhunyt. Apja három hónappal később halt meg.

Szülei válása után László az apjával élt, és tanulmányai végeztével fokozatosan bekapcsolódott a családi gyár irányításába, amelyet unokatestvéreivel együtt vezetett. A három fiatalember, György, András és László a feladatokat és hatásköröket egymás közt felosztva, kiváló együttműködést alakított ki. Sikert sikerre halmoztak, az egész világ szívesen vásárolta a Wolfner gyár termékeit. Az 1930-as években közös tulajdonú, magyar–angol bőrgyárat alapítottak a szigetorszámban.

A fiatal Lászlót magával ragadta az autó- és motorsport; a legnagyobb nemzetközi versenyeken is nagyszerű helyezéseket ért el. Az interneten látható a hihetetlen bravúráról 1928-ban készült film, amely dokumentálta, hogy 181,5 km/óra átlagsebességet ért el a táti betonpályán.

László 36 éves korában vette feleségül a jó módú Baumgarten család 23 éves, elbűvölő szépségű lányát, Carlát. A Színházi Élet

Wolfner Kati édesanyjával és nevelőapjával Nizzában (Forrás: magántulajdon)

1937. július 18-án számolt be a dúsgazdag pár néhány nappal korábbi esküvőjéről, majd novemberben a lap kislányuk megszületését adta hírül. Az „édes, rózsás, gömbölyű” baba, Wolfner Katalin 1937. október 21-én született.

A bulvárlapok által megénekelte hatalmas szerelem tüze hamar kialudt. Egy levéltári irat a különélésükről kötött megállapodásukról, a nő- és gyerektartásról és arról is szól, hogy László 1941. január 2-án kiköltözött közös otthonukból, noha az együttélés megszüntetésére jogos oka nem volt.

Carla apja, dr. Baumgarten Nándor, a nagyműveltségű jogászprofesszor rengeteget utazott külföldre, ahová felesége, Spitzer Flóra is elkísérte. A beocsini (Belcsény, ma Szerbia) cementgyár tulajdonosának egyetlen lánya imádta ezeket az utazásokat, amelyek komoly művészettörténeti tanulmányokra inspirálták – olyannyira, hogy később e tudás birtokában órákat adott. Katalin nagyapja az évek során számos értékes műalkotást vásárolt. Az unokája azonban nem ismerhette őt, mert 1935-ben 62 évesen meghalt.

Üldöztetés és világháború

Carla és lánya 1942-ben felvette a római katolikus vallást. Katalin a keresztanyja, Odescalchi Amália hercegnő tiszteletére a Katalin Mária Amália nevet kapta. A katolikus hitre történő áttérésük ellenére a hírhedt zsidótörvények

Wolfner Kati vízumképe (Forrás: magántulajdon)

rájuk is ugyanúgy vonatkoztak, mint a zsidó hitben maradottakra.

Katalin szülei formálisan még házasok voltak, hiába nem éltek együtt már évek óta, amikor 1944-ben több sajtóorgánumban közöltek egy hírt és egy névsort. A listán Weiss Manfrédnak, a néhai „acélkirálynak” azok a családtagjai szerepeltek, akik az életüket veszélyeztető üldözés miatt el akarták hagyni az országot, és ehhez a budapesti portugál követtől kértek védelmet, illetve segítséget. A nevezetes listán Katalin, édesanyja (Wolfner Lászlóné) és nagymamája is szerepelt. Katalin azt írja, édesapja attól félt, hogy törbe csalják és megölik őket, emiatt megtagadta hozzájárulását a kivándorlásukhoz.

A történethez hozzátartozik, hogy Katalinék külföldre juttatását Korányi János, a Weiss Manfréd konszern ügyvezető igazgatója, Katalin későbbi nevelőapja szorgalmazta. Romantikus lányregénybe illő történet: Korányi egy fényképész műtermének kirakatában látta meg Carla arcképét, akinek kivételes szépsége annyira lenyűgözte, hogy minden követ megmozgatott az ismeretség érdekében. Korányi a nagyapjától, Korányi Frigyesztől örökölte a bárói címet. Nagyapja és édesapja egyaránt híres orvosprofesszorok, főrendiházi tagok voltak.

A nyilas hatalomátvétel után Katalinék bujkálniuk kellett, anyjával és nagymamájával egy barátjuk kerti pavilonjában rejtőztek el. Katalin ekkor hallotta életében először, hogy ő zsidó lány, és – ahogy írja – ez nem tett jót a lelkének. Carla megkeresett egy közeli zárdát, hogy lányát vegyék fel az iskolába, de hiába könyörgött, elutasították.

Miután számarköhögést kapott, a kerti lak helyett más lehetőséget kellett keresniük. Attól féltek, ha a személyzet tagjai meghallják csillapíthatlan köhögését, feladják őket a Gestaponak. Néhány napig a dédnagymama lakásában húzták meg magukat, de onnan is menekülniük kellett, amikor kiderült, hogy a ház lakóit koncentrációs táborba fogják vinni.

Kapcsolatai révén Korányi el tudta intézni, hogy Katalin a svéd nagykövet vidéki házába mehessen nyaralni, ahol két hónapig biztonságban volt. Egy napon azonban váratlanul megjelent apja unokatestvérének, Sámuel Józsefnek a felesége. Elvitte magával Ka-

talint, mert óriási erőfeszítések árán sikerült elintéznie, hogy unokahúgát felvegyék a Sacré-Coeur katolikus iskolába, ahol az ő két lánya is tanult. Katalin az életét köszönhetette nagynénjének és a zárda kedvesnővéreinek. A jólelkű Sámuel József azonban a holokauszt áldozatává vált, miután a saját házvezetőnője feljelentette, amiért rendszeresen gyerekeket mentett ki a gettóból. Katalin nagybátyját karácsony este, a lakásából hurcolták el a koncentrációs táborba.

Szüleit egy másik rokon, Géber Antal bújtatta hónapokon át úgy, hogy egymásról nem is tudtak. Wolfner László októberben Pogányi Ödön néven, hamis igazolvánnyal és születési anyakönyvi kivonattal tért vissza a menedéket nyújtó házba.

A háború után a zárdából hazatérő Katalint meglepetések várták. Az egyik nagy hír az volt, hogy Carla férjhez ment Korányi Jánoshoz. A másik, hogy – miután Carla furcsán meghízott – a kislány értésére adták, hogy édesanyja babát vár.

Menekülés az országból

1947-ben Katalin édesanyját és nagymamáját két hatalmas tragédia sújtotta. Az év elején Angliában váratlanul elhunyt Carla 28 éves, kiemelkedő tehetségű öccse. Baumgartenné soha nem heverte ki imádott fia halálát, élete végéig gyászruhát viselt. A korabeli újságok egy másik szomorú hírt is közöltek: júliusban meghalt Carla és Korányi első gyermeke, a héthónapos Judit.

Katalin nevelőapját a Független Kisgazdapárt színeiben nemzetgyűlési képviselővé választották, így az átlagembernél sokkal jobban látta a közelgő változásokat, a sztálinista önkényuralom erősödését. Arra az elhatározásra jutott, hogy családjával elhagyja az országot. Egy korrump szovjet tábornoktól sikerült három turistaútlevelet vásárolnia Svájcba. A lelepleződéstől félve kénytelenek voltak az útra olyan kevés poggyásszal elindulni, mintha valóban csak kirándulni mennének. Nagy izgalmak után érkeztek meg Zürichbe, ott csatlakozott hozzájuk Carla édesanyja. Flóra asszony élete hátralévő részét a lánya és unokája mellett töltötte.

A Svájci Szövetségi Levéltár őrzi a Korányi család dokumentumait: a magyar útle-

veleket, a svájci tartózkodási engedélyeket, a hontalanok számára kiállítható Nansen-útlevelek iránti kérvényeket, a francia vízumokat, a hatóságoknak címzett rengeteg kérelmet, majd végül a dél-amerikai letelepedéshez szükséges iratokat. A levéltári adatokból kiderül, hogy Kati, Carla és Korányi 1947. augusztus 8-án lépték át a magyar határt.

A szülők a fribourgi Saint Dominique bentlakásos iskolába írták be Katalint. A svájci tartózkodási engedélyt két évre kapták meg, így el kellett dönteniük, hogy melyik országban folyamodjanak letelepedési engedélyért. Korányi bekapcsolódott az emigráció politikai életébe, ezért az USA-ba szeretett volna költözni (1949-ben tagja lett az Egyesült Államokban megalakult Magyar Nemzeti Bizottmánynak), de miután az ottani kvóta betelt, a dél-amerikai lehetőséget kellett elfogadniuk.

1948 októberében megszületett Katalin kishúga, Mária Erzsébet, így már az öttagú család szállt fel a Brazíliába tartó hajóra 1949-ben.

Brazíliában

Sao Paolóban az egyik legfontosabb kérdés ismét a megfelelő iskola kiválasztása volt. A lehetőségeket erősen szűkítette, hogy Katalin akkor még nem tudott portugálul, ezért a választás egy francia–portugál kétnyelvű iskolára esett, de oda nem akarták fölvenni, mert az édesanyja elvált asszonyként ment hozzá második férjéhez. Katalin kénytelen volt azt hazudni, hogy Korányi az apja. Művelt, kulturált nevelőapjától rengeteget tanult. Mint írja, számára a mindennapi közös étkezések igazi történelmi-politikai tanórákkal értek föl.

Édesapjával a háború után többször találkozott. László akkor már Kanadában élt, ahová hosszabb időre meghívta lányát, majd egy fél éves utazásra elvitte Itáliába. Ő is támogatta abban, hogy az érettségi után a genfi tolmácsképző főiskolán tanuljon tovább.

Katalin 1962-ben ment férjhez, a házasságból két leány és egy fiú született. A boldog családi életnek váratlan tragédia, férje hirtelen halála vetett véget. 32 évesen lett özvegy, a három árva hét, öt és két éves volt. László azonnal odautazott hozzájuk, hogy segítse lányát a legnehezebb időszakon.

A Baumgarten nagypapa által vásárolt értékes műtárgyakat a háború alatt sikerült elrejtteni. Később az USA budapesti követségére került egyik rokonuk felajánlotta, hogy diplomáciai mentességével élve kihozza a műtárgyakat Magyarországról. A vállalkozás sikerrel járt, New Yorkból Korányi vitte Brazíliába a hatalmas értéket képviselő festményeket, köztük Goya, El Greco, Monet és mások műveit.

Katalin szerette volna apai nagyapja értékes műgyűjteményének sorsát rendezni – legalább annyiban, hogy derüljön ki, hol találhatók Wolfner Gyula gyűjteményének darabjai, és készüljön róluk nyilvántartás. Sikerült megszereznie nagyapja végrendeletét, amelyben azt kérte, tartsák egyben a gyűjteményt, és szükség esetén kerüljön állami kezelésbe. Katalin megbízott egy szakjogászt, de – mint írja, legyőzve a kormány bürokráciájától és rosszindulatától – végül feladta a próbálkozást.

Sikeres kártérítési perek

A Wolfner gyárról szóló cikksorozatban már említettük, hogy 1944 őszén a németek parancsára és a nyilasok hathatós közreműködésével Újpestről minden mozdítható alkatrészt és a teljes árukészletet német felségterületre szállították. A károk felméréséről készült jegyzékeket a Magyar Nemzeti Levéltár őrzi.

Wolfner Kati ballagási fotója édesanyjával (Forrás: magántulajdon)

Amikor Németországban hatályba lépett a háborús károk kompenzálását lehetővé tévő törvény, Wolfner László nem habozott pert indítani. Az izgalmas ügyről Dunai Andrea Javak sorsa című könyvében és e sorok írójának egyik tanulmányában lehet olvasni. A per nem várt sikerrel zárult: 1962-ben minden idők legnagyobb kártérítési összegét ítélték meg a Wolfnereknek.

Katalin két másik kártérítési pert is említ, az elsőt szintén az apja indította. A korábban említett közös magyar–angol börtömnak a Wolfner család birtokolta részét arra hivatkozva sajátították ki, hogy a tulajdonosok Anglia háborús ellenségének a polgárai. A László által felkért ügyvéd meggyőzte a brit kormányt, hogy Anglia és a Wolfnerek azonos oldalon álltak, mivel a náciak a közös ellenségük voltak. Az ügyvéd megnyerte a pert a család számára.

A Magyar Nemzeti Levéltárban őrzött iratok között szerepel a gyárvezető négy fivér: József, Nándor, Tivadar és Gyula megállapodása berlini bérházak megvásárlásáról. Nándor lányának, Wolfner Karolinának az egyik fia, ifjabb Hantos Elemér az apja hagyatékában talált rá a négy berlini bérház megvételéről szóló iratokra. A fivérek ezzel a befektetéssel az I. világháború utáni vágatató infláció alól mentesítették az osztalékot. A későbbi Kelet-Berlin területén álló házakat az NDK államosította. Elemér tudakozódott afelől, hogy a leszármazottak jogosultak-e kártérítésre, majd az ő halála után az egyik barátja vette kézbe az ügyet. A jóbarát felkutatta a rokonságot, elkérte a tulajdonjogot igazoló iratokat, majd felfogadott egy kiváló ügyvédet. Tíz évbe telt, mire visszaszerezték a bérházak tulajdonjogát, majd az ingatlanokat a berlini fal leomlása utáni időszakban jó áron értékesítették. A nem várt, hatalmas sikert a Wolfner leszármazottak 2002-ben közösen ünnepelték meg New Yorkban.

Katalin csaknem hat évtized után, 2004-ben jött vissza először Magyarországra. Az őt kísérő három gyermekének megmutatta budapesti szülőházát, régi iskoláját, a Wolfner gyár fennmaradt épületeit és a főváros nevezetességeit, majd visszatértek Brazíliába, ahol kiváló egészségben él szerető családjá körében. □

A tippkirály, akin átgázolt a történelem

„Kedves Vezértippelőnk, kedves Nasser Károly úr, gratulálunk. Nem azért, mert a múlt héten telibe találta az Újpest 4:0-as győzelmét az Attila felett. Nem ezért... Ez nem volt kunszt, utólag most már ön is beláthatja... Ellenben itt fekszenek előttünk a Sporthírlap múlt havi számai és böngészünk a bennük levő válogatási ajánlatok között. Arra voltunk kíváncsiak, hogy kinek az elgondolása vág legjobban össze a szövetségi kapitány összeállításával. [...] Ami a csatársort illeti, hát élénk kerül a november 28-i lapszám, amelyben az ön válogatott csapata áll. Ujváry – Mándi, Fogl III. – Harsányi, Sárosi, Lázár Titkos, Takács II., Kalmár, Avar, Híres. Semmi kétség, kedves Nasser Károly, telibe találta a torinói magyar csatársort is. (Mondja kedves Nasser, nem szuggerálta maga Máriássy doktort?)” [Máriássy Lajos, a magyar válogatott szövetségi kapitánya.] Az idézett mondatok a Sporthírlap, 1931. december 12-i számában jelentek meg.

Nasser Károly újpesti órás és ékszerész szenvedélyes futballrajongó volt. Az 1920-as évek közepétől minden héten részt vett a nemzeti bajnokság és a kupafordulók eredményeinek megtippelésében. 1928 tavaszán, a Pesti Napló pályázatán jegyet nyert a válogatott őszi meccseire. 1931 decemberében a Sporthírlap néhány játékoskedvű olvasójával együtt ő is hajszálpontosan megjósolta az Újpest–Slavia mérkőzés 5:1-es eredményét, majd a sorsolás neki kedvezett, és megnyerte a tízpengős pénzdíjat.

Ugyanabban az évben, a Sporthírlap őszi tabellapályázatán a riválisával fej-fej melletti küzdelemben állt az élen. Végül egyetlen ponttal (egy „tippelírás miatt”, amelynek megváltoztatása érdekében személyesen reklámolt a szerkesztőségben, majd elismerte a saját hibáját) maradt le a győztes mögött. A lapszerkesztő némi humorral jegyezte meg: „ez a véletlen a pontvesztesség dilemmától mentett meg, minket is, sőt magát Nassert is,

mert enélkül egyforma pontszámmal végeztek volna [az élen] és a díjúl kitűzött rádiót nehéz lett volna közösen birtokolni, mert egyikük a Lágymányoson, a másik Újpesten lakik”. A második helyezett órás díja egy sportáruházba szóló, harmincpengős vásárlási utalvány volt.

A Sporthírlap szinte külső munkatársaként számított a törzstippelőre. 1931. december 5-i lapjukban még egyik cikkük szalagcímebe is beírták a nevét: „Ha Nasser Károly jóslata beválik, a Vasas még elkerülhet az utolsó helyről... Egy viharezett tippversenyző levele a szerkesztőséghez az utolsó bajnoki forduló és a Ferencváros–Slavia mérkőzés esélyeiről”.

A szerkesztő így jellemezte állandó játékpártnérüket: „No, de az esélyek megbeszélésére átadjuk a szót a viharezett tippversenyzőnek, Nasser Károlynak, aki a tippelés művészetében (mert a jó tippelés van olyan művészet, mint például a jó mérkőzésvezetés) már igazán nem számíthat »Csikónak«. Nasser Károly legalább olyan elismert tekintély a magyar tippszakmában, mint mondjuk a Sla-

Nasser Károly, az újpesti órás és ékszerész szakosztály jegyzője 1938-ban (Forrás: Újpesti Neográdi László Helytörténeti Gyűjtemény)

via a nemzetközi futballpiacon, ezért feltétlenül érdekes, hogy hogyan képzei el az utolsó bajnoki forduló és a Ferencváros prágai kirándulásának esélyeit. Nasser újpesti lakos és így érthető, hogy hozzánk írt tipplevelében az Újpest esélyeivel – last not least [nem utolsósorban] alapon foglalkozik”. A tippmester – a szerkesztőség felkérésére készített – írásában a pontszakértők alaposságával, ám kellő szerénységgel elemzi a mérkőzés várható kimenetelét, amelynek tételmondata: „Csodát nem csinálhat a Fradi Prágában”. A szerző kijelenti, hogy a „Slavia csillaga a csehszlovák futballhorizonton ma újra erős fénnel ragyog és szinte leküzdhetetlen akadálnak néz elébe az a csapat, mely e csillag tündöklését el akarja homályosítani”. A továbbiakban elemzi a két csapat fedezet- és csatársorának játékerejét (a Fradi védőit valamivel erősebbnek tartja), és megállapítja, hogy a „Slavia játssza a rafináltabb, a Ferencváros a lendületesebb futballt”.

A mérkőzés kimenetelét illetően úgy véli: „Tekintve, hogy a mérkőzés Prágában lesz, a vendéglátóknak valamivel több esélyt kellene adnom a győzelemre, remélem azonban, hogy a Fradi [...] fanatikus lelkesedéssel és teljes odaadással fog küzdeni, mely esetben 2:2 arányú döntetlent fog elérni. Ha a stockholmi AIK tudott két gólt lőni a Slaviának, a Fradit is képesnek tartom erre, viszont a zöld-fehérek védelmét tartom olyan erősnek, hogy kettőnél több gólt ne engedjen hálójába”. A háromhasábos cikk további részében Nasser Károly az MB1 aktuális fordulói közül a III. Kerületi TVE – Nemzeti FC, valamint a Bocskai – Vasas összecsapás esélyeit elemzi, majd végezetül rátér az Újpest és az Attila SC

meccsére, ahol 4:0-s szezonzáró győzelmet vár. Cikkét e sorokkal zárja: „A tippelés már igen sok örömet és szerencsés sikert hozott számomra, de mint minden versenyzőnek, úgy a tippversenyen résztvevőnek is legnagyobb örömét a megbecsülés, az erkölcsi siker szerzi, amit én különösen igen nagyra becsülök és ezért hálás köszönetemet fejezem ki önöknek, hogy – bár szerény képességeimet túlbecsülve – engem választottak e heti tippelőnek. Kiváló tisztelettel: Nasser Károly”.

Az órás dinasztia

A kiváló tisztelet Újpesten, a szülővárosában is kijárt Nasser Károlynak és családjának. Édesapja Nasser Samu (1857) a felvidéki Gálszécsen (ma: Secovce, Szlovákia) született. Eleinte cipésmester volt, majd kitanulta az órás és ékszerész szakmát és Újpesten nyitott üzletet. Öccse, Manó (1860) 1883-ban csatlakozott hozzá, és a vállalkozás Nasser Testvérek néven futott tovább. A család 1907-ben az Árpád út 42. szám alatt egy saját szecessziós stílusú házat építtetett. A földszinten az elegáns üzlethelyiség és a műhely működött, míg az emeletet a tulajdonosok lakása foglalta el. Az épület különlegessége egy hatalmas reklámóra volt, amely a járókelőknek mutatta az időt. A Nasser testvérek – akik közül Manó a városi képviselőtestületnek is tagja volt – a századfordulón egy ingaórát ajándékoztak az akkor épült új községháza (később városháza) számára, amelyet a polgármesteri kabinetben helyeztek el. Nasser Samut 1918-ban az Újpest Városi Ipartestület Órás és Ékszerész Szakosztályának elnökévé választották, később a díszelnöki címmel tisztelték meg.

A SZAKKÉPZET ÓRÁS
ÉS VEVŐJÉNEK ÖRÖME

REVUE

precíziós óra

Egységes eladási árak. Állandó reklám t. vevőink hozzájárulása nélkül.

Egyedárusító: Nasser Dezső és Károly,
Újpest, Árpád ucca 42. Telefon: Aut. 950-82.

A Nasser Testvérek hirdetése a Nemesfémipari Közlöny, 1931. május 28-i számában (Forrás: Arcanum)

Az idősebb iparosmesternek és feleségének, Weisz Irmának két fia született, Dezső és Károly. A későbbi tippkirály, Károly 1918-ban az Újpesti Magyar Királyi Állami Főgimnáziumban érettségizett, majd a családi cégnél tanulta ki az órás és ékszerész szakmát. Az Árpád úti óraszalonban dolgozott, és az ipar-testületi szakosztály jegyzőjeként szerzett rangot a szakmában. Nasser Samu halála után a fiúk vitték tovább az üzletet. Miközben Károly a Sporthírlap egyik legsikeresebb tippelője volt, a családi üzlet felett gyülekeztek a viharfelhők. Az 1929-33-as világgazdasági válság komoly visszaesést hozott az üzletmenetben. A Magyar Kereskedők Lapja 1935. március 2-i számában megjelent tudósítás szerint „Az utóbbi időben a közönség vásárlóképesége annyira visszaesett, hogy az üzlet egyre nagyobb nehézségekkel küzdött. A cégfőnökök megpróbálták mindent, hogy a fenyegető veszélyt elhárítsák, de az egyre romló viszonyokkal nem tudtak sikeresen megbirkózni. Alaposan ráfizettek az üzletre, mert a rezi már semmiképpen sem redukálható olyan teherterhelként nehezedett az üzletre, amellyel szemben alig volt valamelyes forgalom az újpesti ékszerboltban. Nehéz helyzetbe kerültek, a hitelezőknek csak lassan tudtak fizetni. Az egyik türelmetlen hitelező végrehajtást is kért ellenük, mire számadást csináltak és úgy találták, hogy a tartozások lényegesen meghaladják a cég vagyonát, erre bejelentették az Országos Hitelvédő Egylet központjánál fizetéseképtelenségüket”. Végül 1935 októberére lezárult a csődön kívüli kényszeregyesség. Az óra- és ékszerüzletet a műhellyel az újpesti István út 13. szám alá költöztették át.

A zsidótörvények és a második világháború rettenetes tragédiát okozott a Nasser családban. Újpest önálló városként vidéki településnek számított, ahonnan előbb gettóba zárták, majd deportálták a teljes zsidó lakosságot. Nasser Dezső a gettóban halt meg, Károly további rokonait – köztük 73 éves anyját, 32 éves feleségét Blau Erzsébetet és 15 hónapos kisfiát Nasser Péter Attilát – Auschwitzban ölték meg.

Nasser Károly 1944 nyarán, a vagonok indításakor nem volt Újpesten. Hadköteles lévén nagy valószínűséggel munkaszolgálatot teljesített. Túlélte a háborút és sohasem akarta elfelejteni szeretteit.

Vándorkupa a fiú emlékére

Nasser Károly az első békeévben – pontosabban az 1945/46-os labdarúgó bajnokság végén – kisfiának olyan különleges emléket állított, amellyel gyermekének nevét összekötötte az általa szenvedélyesen szeretett futballal: megalapította a Nasser Péter Attila vándordíjat. Az elismerés egy maga által tervezett és készített ezüstkupa és egy nyolcoldalas, kézzel írt leporelló volt. A díjazottak személyéről Nasser Károly maga döntött. [Az ezüstkupa és a leporelló – hét év különbséggel – egy-egy internetes árverési oldalon tűnt fel. 2017-ben az emléklapot, 2024-ben a kupát kínálták megvásárlásra.]

Az emléklap a Nasser Péter Attila vándordíj 2. helyezettjét, Czinkota László labdarúgót illette. (Czinkota abban az évben huszonöt éves volt, és az Újpesti MTE – Újpesti Munkásképző Torna Egyesület jobb fedezeti, azaz védő posztján játszott. Ez volt az egyetlen idény, amikor a csapat az NB 1-ben szerepelt.)

A leporelló címlapján a díj névadójának, Nasser Péter Attilának körbevágott fényképe látható, majd egy megható, piros-fekete tintával, kézzel írt szöveg olvasható, amely elmeséli, hogy a fiú mindössze 15 hónapos korában halt meg Auschwitzban, édesanyjával, nagymamájával és más rokonaival. A szöveg nélküli oldalt az emléklap készítőjének akvarell technikával festett, egy induló vonatot és masírozó

Az ezüstből készült Nasser Péter Attila vándorkupa (Forrás: Galéria Savária)

csendőröket ábrázoló illusztrációja tölti ki. Az utolsó oldalon Nasser Károly aláírása és a dátum: „1946. január 21.” szerepel.

A vándordíj győztese számára készített, 21,5 cm magas, ezüst vándorkupa díszítése mívés ötvösmunka. A veretes képi ábrázolás azt az idilli korszakot idézi, amikor a Nasser család még együtt volt. A kisfiú szülei körében látható. A díj eredetiségét az ékszerész mesterjegye igazolja. Sajnos a kutatások során nem sikerült kideríteni, hogy Nasser Károly annak idején kinek adta át a Nasser Péter Attila vándorkupát, és a későbbi évekből sem tudjuk a kupagyőztesek nevét.

A vészkorszak után Nasser Károly egy ideig még Újpesten lakott. Az István utat 1948-ban Bajcsy Zsilinszky útnak nevezték, a 13. szám alatt, a régi címén szerepelt a Budapest és környéke távbeszélő szaknévsorban. Néhány évvel később Zuglóba, a Róna utca 149. szám alá költözött.

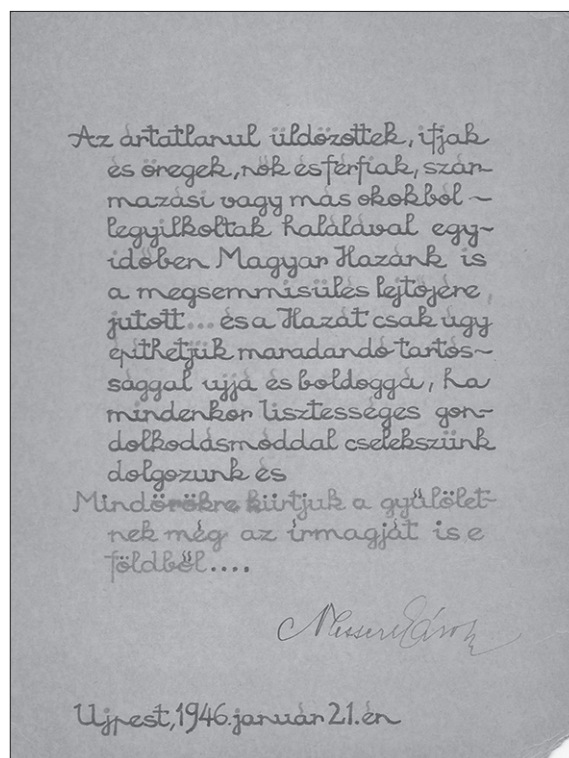
Epilógus

Nasser Károly tippelési szenvedélyét és a labdarúgás iránti szeretetét nem törte meg a történelem. Az újságokban legközelebb tíz évvel a tragédia után találjuk nevét. Az Esti Budapest

című lap Totózz a totóra! pontversenyében 1955. április 4-én már 40 pontja volt, majd ugyanazon év június 2-án elnyerte a bajnokság második díját, amely mellé hatvan darab totószelvényt vehetett át. 1957. október 2-án a Népakarat című napilap Góltotó-pályázatán indult, és helyesen tippelte meg, az MTK–Ferencváros mérkőzés 4:1-es eredményét. A díja húsz darab totószelvény volt.

A tabellapályázatok bajnoka – a politikai és társadalmi rendszerektől függetlenül – a futball világában találta meg életének egyik örömforrását. Saját magánéleti tragédiáját követően őszintén hitt abban, amit a Nasser Péter Attila vándordíj emléklapján így fogalmazott meg: „[...] a Hazát csak úgy építhetjük maradandó tartóssággal újjá és boldoggá, ha mindenkor tisztességes gondolkodásmóddal cselekszünk dolgozunk és [pirossal:] Mindörökkre kiirtjuk a gyűlöletnek még az írmagját is e földből...”.

Bár az ezüstkupa és az emléklap napjainkban már csak egy-egy magángyűjteményben őrzik a tippkirály kisfiának nevét, az Árpád út 42. számú épület előtt, az egykori Nasserháznál, egy sárgaréz botlatókő emlékeztet Nasser Péter Attilára. □

A kézzel készített emléklap (leporelló) címlapja és egyik kéziratosa (Forrás: axioart.com)

Hogyan lett apám humorista, 1. rész

Apámék 1942-ben Pestről költöztek Újpestre a Levente utca 8.-ba, a későbbi Ságvári Endre, régebben és most Lőwy Izsák utcába. Hogy miért költöztek? Cifra történet. Nagypám a Felvidéken, Privigyén [ma: Prievidza, Szlovákia] született. A trianoni békediktátum a Csehszlovák Köztársaságnak adta a Felvidéket. Aki magyar állampolgár akart maradni, annak azt hivatalosan kérvényezni kellett. Nagypám füttyült az egészre, inkább hajtotta a nőciket. (Ő mondta így.) Aztán a zsidótörvények idején mindenkinek igazolnia kellett a származását a dédszülőkig visszamenően. Nagypám is megkérte az iratokat, és ekkor derült ki, hogy minden családtag csehszlovák állampolgár. Mivel a „külföldieknek” el kellett költözniük a fővárosból, a család így került Újpestre, mert ez volt a legközelebbi város Pesthez. (A régi újpestiek ma is úgy mondják: „bemegyek Pestre!”) A háború után jól jött a csehszlovák állampolgárság, mert mi egy győztes állam polgárai voltunk.

Apám 1943-ban 15 éves volt. Pestre járt iskolába, a Vas utcai kereskedelmibe. Ekkor már behívták leventének. A levente egy hazafias, katonai jellegű mozgalom volt, mint később, a szocializmus alatt az MHSZ (Magyar Honvédelmi Szövetség). Apámtól már akkor is távol állt a militarista szellem, és megszegve a szabályokat, nem járt el a leventefoglalkozásokra, elege volt a „Balra át!, Jobbra át!, Nóta!” parancsokból. A „dezertálás” ellen-súlyozására jelentkezett légósnak. A Légoltalmi Szolgálat egyik fő feladata a bombák által okozott tetőtűzek oltása volt. A padláson (vödrökben) homokot és vizet halmoztak fel a légósok, hogy veszély esetén gyorsan cselekedhessenek. 1944 egyik novemberi éjszakáján az égből zúgást lehetett hallani, megszólaltak a légvédelmi szirénák. Amerikai B-17-es bombázógépek közeledtek Újpest fölé. Apám, az előírások szerint felkapott két vödör vizet, és lerothant a Váci út és Árpád út sarkára. Senki

nem volt ott rajta kívül, egyedül ő állt ott a kezében a vödrökkel, miközben lángokban állt az egész Váci út. Abszurd helyzet. Apám megvonta a vállát, hazabattyogott, és ekkor határozta el, ha törik, ha szakad, humorista lesz. Így született meg a humorista Mikes György.

Apám a mamával minden este tízkor fellopakodott a pincéből a lakásba, és a rádióban meghallgatták a BBC magyar adását, amely mindig valós tényeket közölt a frontok állásáról. A hírek szignálja Beethoven Sors szimfóniájának első három taktusa volt: dadada-dam. (A moszkvai rádió magyar adásáról sohasem hallottak!) Apám egy nagy térképen, színes fejű gombostűvel jelölte, hogy éppen merre járnak az angolszász és a szovjet csapatok.

1945. január 10-én reggel apám, napi szokása szerint kiment az utcára, hogy körülnézzon. Útközben látta, hogy a szomszéd egyenruhás nyilas a küszöbön suvickolja fekete csizmáját. Apám kísértelt a Váci útra, a Dunához, és látta, ahogy a távolban pufajkás katonák közelednek, kezükben dobtáras géppisztollyal. „Ruszkik” voltak, ahogyan a magyarok nevezték a szovjet katonákat. Néhány szoldat megállt apám mellett, és szóba elegyedtek vele, ami nem volt nehéz, mert apám kicsit beszélt szlovákul. Amikor hazament, a szomszéd nyi-

A Levente (ma: Lőwy Izsák) utca 8. számú ház, a Mikes család egykori otthona (Forrás: magántulajdon)

lasnak hűlt helye volt, csak a fényes csizma állt az ajtóban.

Délután nagyanyámék lakásának lichterhofja előtt a ruszlik letettek egy benzineshor-dót, és egy katonát állítottak oda, hogy vigyázzon rá. Az őrről három napig megfélekeztek, aki ott állt a hóban-fagyban. A nagyanyám vitt neki egy kis meleg sárgaborsó levest.

Egy nap Újpest szovjet városparancsnoka kiplakátirozta, hogy másnap reggel mindenki-nek le kell adnia a rádióját. (A gyakran elhangzó „Davaj csaszil!” – „Add ide az órákat!” felszólítás mellett, a „Davaj ragyijo!” – „Add ide a rádiót!” is elhangzott.) És másnap reggel ki állt ott a parancsnokság előtt, hónalja alatt a világvevő Orionjával? Csak nagyapám egyedül, senki más. Törvénytisztelő kispolgár volt.

Apám 1945 nyarán belépett a Magyar Kommunista Pártba (MKP), a horthyzmus elleni legradikálisabb szervezetbe. Akkor még nem tudhatta – ahogyan mások sem –, hogy személyi kultusz, koncepciók percek, padlás-söprés, sajtócenzúra, Recsk, terror és elnyomás lesz a jövő.

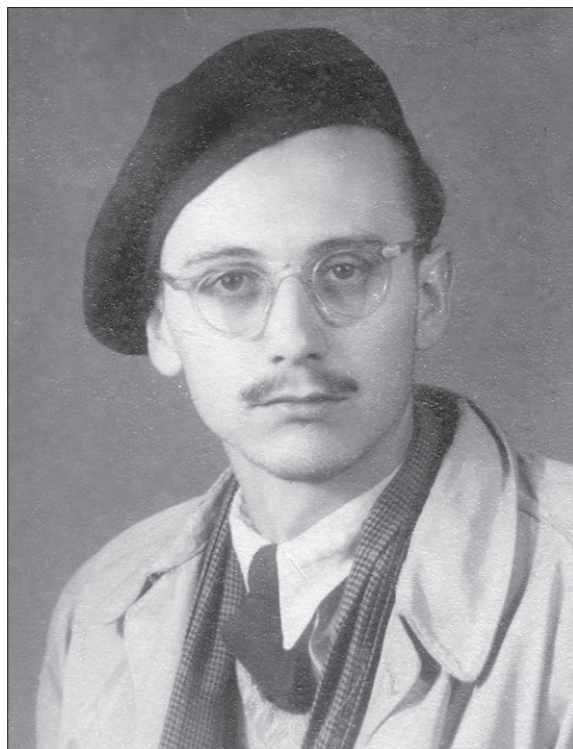
Apám 1947-ben lett közgázós egyetemista. Pont ő, akinek fogalma sem volt a matekról. Akkoriban még szabad egyetemválasz-

tás volt, és felvételi nélkül lehetett bejutni a felsőoktatásba. Ő a bölcsészkarra jelentkezők között állt, amikor megpillantott egy csinos lányt a közgázósok sorában. Rögtön átállt a lány mögé, csábításra készülve. Így lett apám közgázdászhallgató. A szóban forgó lánnyal többé nem is találkozott. A második évet követően kimaradt az egyetemről, miután megszülettem és el kellett tartania a családot. Segédkönyvelő lett a pesterzsébeti fehérműgyárban, ám rövid idő múlva renitens viselkedése miatt elbocsátották.

De ne szaladjunk annyira előre. Apám anglomán volt, ami akkor annyit jelentett, hogy pipázott, oldalra húzva viselte a svájci sapkáját, mint Montgomery tábornok, falta az angol-amerikai irodalmat és filmeket. Az egyetemi pártszervezet ezért büntetésül párttagból, párttag-jelöltté fokozta le, és áthelyezték az egyetemiből a lakóhelyi pártszervezetbe. És ez Újpesten működött. Apám hamarosan népszerű lett az újpesti ifjúkommunisták között, és mint leendő értelmiségit megbízták, hogy ő legyen az 1947-es parlamenti választások újpesti konferansziéja, ma úgy mondanánk, szóvivője. Ez volt apám első, de nem utolsó fellépése. (A hírhedt '47-es, „kékcédulás” választásról van szó, ahol a kommunista párt nagyszabású csalást követett el.) A szóvivőség abból állt, hogy apám az újpesti kommunista pártszervezet Árpád úti központja [Árpád út 66.] előtt állt egy mikrofon előtt és folyamatosan bement a vidékről telefonon érkező választási eredményeket a körülötte várakozó nagy tömegnek. Valahogy így: Salgótarján, Magyar Kommunista Párt 47 százalék, üdvrivalgás. Szeged MKP 38 százalék, taps, Szolnok MKP 37 százalék. Később fél óráig nem jöttek a telefonos hírek. Apám ekkor a hasára ütött s bement néhány valószínű számot: Kecskemét MKP 39 százalék, éljenzés. És így folytatta a képzel, vágyott százalékokat. Jóatyám később azt mondta: ha akkor nem az MKP lett volna a legerősebb párt, simán meglincselik.

Itt kell megjegyeznem, hogy nem vagyok helytörténész, nem végeztem levéltári, vagy más kutatásokat sem. Sztorijaim a családi legendáriumból származnak, így nem biztos, hogy mindenben megfelelnek a történeteknek.

(Folytatjuk...)

Mikes György humorista (Családi kép, készült 1950 körül)

Óvodák Újpesten az 1960-as évek elején

A vasdiplomámat 2024. október 4-én, Szarvason vettem át – 65 év telt el a végzésem óta! Elgondolkodtam és felidéztem, hogyan is kezdődött, milyen volt akkoriban óvónőnek lenni.

Az 1950-es évtizedben Újpesten sok tanácsi óvoda működött, de nagy számban voltak még a kerületünkben vállalati és üzemi óvodák is. A nagyobb intézményekben három csoportban – kis-, középső és nagycsoport – folyt a képzés. A kisebbekben két csoportba osztották az ovisokat. A gyermeklétszám azonban egyre nőtt, „köszönhetően” a nők tömeges munkába állásának, az abortusztilalomnak, a gyermektelenségi adónak és a kor népesedéspolitikájának. Gondolok itt Ratkó Anna miniszterségére, amit Ratkó-korszaknak hívtak: „Lánynak szülni dicsőség, asszonynak szülni kötelesség!” volt a mottója. Az országgyűlés 1953-ban kisdé-óvról szóló törvényt fogadott el, amely szerint az óvoda célja az „óvodáskorú gyermekeknek a szocialista pedagógia célkitűzései szerint történő nevelése, gondozása és az általános iskolai tanulmányok előkészítése”.

Óvónő- és általában pedagógushiány mutatkozott, ami az óvónőképzés gyors ütemű bővítését is meghatározta és 1949-ben a hároméves, képesítő vizsgával záró képzést eredményezte. Ekkor kezdték meg viszonylag nagy számban, a képesítés nélküli óvónők levelező úton történő képzését. 1959 nyarán megszűntek a középfokú óvónőképzők, és szeptembertől létrejöttek az érettségire épülő, kétéves képzési idejű felsőfokú óvónőképző intézetek, majd később a hároméves főiskola.

Az én diákkoromban az óvónőképző szakközépiskola három évfolyamos volt. Miénk volt az utolsó ilyen képzés, mert ezután már csak érettségizett diákok jelentkeztek a főiskolára, ahol a tanulmányaik végeztével kaptak oklevelet. Visszagondolva, bátor dolog volt 17 éves lányokra bízni 25-30 kisgyereket.

A fenntartó már a képesítő vizsga előtt kipoztázta az iskolába az országos igényeket,

amelyek jelezték, hogy hol van szükség óvónőre. Az év végén mindannyian tudtuk, hol állunk majd munkába a végzés után. 1959. június 3-án vettem át az óvónői oklevelemet, és 9-én már a Budapest XIII. kerületi Pannónia utcai óvodában dolgoztam. A névnapom 10-én van, és aznap már több virágcsokrot is hoztak nekem a gyerekek. Munkába állásom ilyen pozitív élménnyel indult, de az angyalföldi óvodában csak két hónapot töltöttem. Mivel Újpesten is óvónőhiány volt, ezért átkértek ebbe a városrészbe, és augusztus 1-től már itt, a szülőföldemen dolgoztam. Büszke vagyok arra, hogy nyugdíjazásomig újpesti pedagógus maradtam.

Nyaranta, aki csak tehetett otthon tartotta óvodás korú gyermekét. Az óvodákban olyankor ügyeletet tartottak, ahol rövid foglalkozásokkal kötötték le a kicsik figyelmét és játszottak velük. Mivel az óvónőknek is nyáron adták ki a szabadságot, ezért augusztusban több óvodában hiányoztak a pedagógusok. Így kerültem Újpestre én is, helyettes óvónőként. Mindig abba az óvodába helyeztek, ahol éppen szabadságra ment a pedagógus. Így jártam a Bocskai utcai, a Liszt Ferenc utcai, a Vörösmarty utcai és a Nyár utcai óvodában. A vezetőket szinte mind ismertem, olyan régi újpestiek voltak, akik a családjukkal is jó kapcsolatot ápoltak, közöttük volt édesanyám egyik elemi iskolai osztálytársa is. A munkával nem volt gondom, az óvodákban jól éreztem magam. Inkább az idősebb kollégákkal való viselkedés okozott nehézséget. Korábban a „kezit csókolom” köszönés és „tetszikelés” természetes volt számomra, de többen, mint kolléganőjüktől, már a tegezést várták el. Nehéz volt, de édesanyám bátorított, hogy ez kollégák között természetes. Meg kellett azt is szoknom, hogy a 14-15 éves idősebb testvérek, amikor az óvodába hozták a kistestvérüket, csókolommal köszöntek. Abban az időben még nem tegeztek oly könnyen az emberek!

Az Ankara utcai óvodában nekem is volt egy képesítés nélküli „kollégám”. Nagyon

sajnálta őt! Az általános iskola hetedik és nyolcadik osztályának anyagából összevonva készült vizsgát tenni. A gyerekekkel nem tudott mit kezdeni. Az étkeztetésben és az öltöztetésben segített. Néhány hét után kilépett.

A szakmai feladatokat a Nevelőmunka az óvodában című tananyag szerint végeztük, ami segítséget nyújtott az óvodai élet megszervezéséhez. A foglalkozások fő témakörei: anyanyelv és környezetismeret, számolás (mennyiség-, tér- és formaismeret alapelemei), ének-zene, ábrázolás és kézimunka, testnevelés. Ezek a témakörök a mai napig szerepelnek az óvodai oktatásban, kibővítve, más megnevezésekkel. A sikeres foglalkozások megtartását segédkönyvek használatával biztosították: Ének-zene az óvodában, Óvodások verseskönyve.

Az óvodában heti, havi és éves munkatervet kellett készíteni. A nevelés céljai között szerepelnie kellett, hogy a szocialista társadalom jövőbeli tagját milyen nevelőmunkával készítjük fel. Az óvónőképzőben a következő mondatot úgy meg kellett tanulni, hogy azt a mai napig tudom: „A nevelés a felnőtt társadalom tervszerű és céltudatos munkája, melyet a felnövekvő ifjúsággal végez, azért, hogy a fiatal nemzedék felnövekedve a társadalomban folytatni tudja az előző nemzedék munkáját”. Különösen figyeltek az ünnepi rendezvények megfelelő tartalommal történő megtöltésére. Szinte minden alkalommal érkeztek vendégek a Tanácsházáról (ma: polgármesteri hivatal) az ünnepségre. Külön figyelmet fordítottak a megfelelő dekorációra. Sok zászlócskát, és az éppen a soron következő ünnepséghez kapcsolódó képet készítettünk. Bár a segédkönyveket jól tudtuk használni, sok értékes verset, mesét és éneket tartalmazott, de a rendezvé-

Dr. Kovács Ivánné 2024. október 4-én, a szarvasi Evangélikus Óttemplomban vette át vasdiplomáját (Forrás: gfe.hu)

nyeken mindig elő kellett adni egy-egy „aktuális műsorszámot” is, mint például az alábbi:

Szpendiarova: Gyermekek dal Leninről:
„Mi tudjuk, Lenin nagy gonddal, / Vigyázva figyelt ránk: / Ha élne, térdre vonna, / S kérdezné, miként apánk:

»Nos, gyermekeim, hogy éltek?» / És csengene énekünk: / »Ahogy nekünk megígérted, Oly boldog az életünk.

Október az ország földjét / Az ifjaknak adta át, / Miénk a kastély, a zöld rét, / A tábor, a nagy világ.

Köszönjük, hogy napjainkat / Nem nyugózi baj s teher, / Hogy boldog gyermekek, ifjak / Víg éneke szárnyra kel».

Az óvodák felszerelése akkoriban a korának megfelelő volt, de mai szemmel már szegényesnek és gyengén ellátottnak tűnik. Volt egy babasark, ahol a kislányokkal anyaszerepet játszottunk, amíg a fiúk játék autókat és egyéb járműveket tologattak, sok építőkocka, dominó és egyszerű társasjáték is rendelkezésre állt. Papír és ceruza is mindig kéznél volt. A játékot, amikor azokkal valóban a való életet jelenítettük meg, alkotójátéknak nevezték. Ott kellett közöttük játszani és irányítani a párbeszédet, megtanítani a helyes mondatokat. Sokszor képet kaptunk a gyerekek otthoni életéről, kiválóan „utánozták” a felnőtteket, ami segített a nevelésükben.

A szabadban töltött idő kiemelten fontos a gyerekeknek. Újpesten minden óvoda nagy udvarral rendelkezett. A homokozón kívül azonban más játékok nem voltak. Néhol kis konyha- vagy virágoskertet alakítottak ki, amit gondozni lehetett. Főleg labdajátékok, ugrókötelezés, körjátékok, különböző versenyek és homokvár-építés szerepelt az udvari foglalkozások programja között. Jó alkalom volt a beszélgetésre, dalolásra is. Nagy sétákat tettünk a környéken, ahol megismerkedtünk lakóhelyünkkel, megfigyeltük a természetet és az évszakok változásait.

Úgy gondolom, a 65 év alatt a gyerekek változtak a legtöbbet. A felgyorsult élet, a kevesebb beszélgetés, a számítógépes játékok és az okostelefonok a vidám gyermekkort változtatták meg. A mi dolgunk: figyelni a gyerekekre, meghallgatni(!) őt, beszélgetni és játszani vele, szeretni, mosolyogni és példát adni! □

Újpesti „nagyprojektek” közlekedési változásai, 2. rész

A városközpont-rekonstrukció kezdetét megelőzően már készült paneles technológiával lakóházegyüttes Újpesten. 1967 és 1971 között a Munkásotthon és a Rózsa utca, valamint az Árpád út által körülvett tömbben emelt négy, más-más szempontból különleges épület alkotta az elsőt, amelyet kísérleti lakótelepnek neveztek. Ott készült a kerület első panelháza, amely ma a Munkásotthon utca 74-76. számot viseli. Az 1968-ban másodikként tető alá hozott panelépület a dán Larsen-Nielsen cég licencét alkalmazó ferencvárosi házgyár próbapéldánya volt (Rózsa utca 36.). Ez utóbbi prototípust követően a főváros több pontján készítették dán típusú házakat, Újpesten a Pozsonyi utca melletti régi temető helyén kezdtek meg az építésüket 1969-ben – természetesen az eredetileg végsőnek gondolt nyughelyek teljes körű felszámolása után. E lakónegyed elhelyezkedése alapján a köznyelv „szellemtelep”-nek nevezte el, amely még zöld, vagy inkább e helyen, mondjuk így, „fekete mezős” beruházásnak számított.

A temetőkerti, vagy ahogy ma ismert, Pozsonyi utcai lakótelep házai előtt húzódó főút vonal aluljáróhoz vezető, Újpest felőli ráhajtósávját nagyrészt a korábban megszűnt temető területéből alakították ki. A lakótelepet a Marx (ma: Nyugati) teret Rákospalotával összekötő 12-es, illetve a MÁV Landler Jenő Járműjavítójáig, azaz a mai Istvántelki főműhelyig vezető 14-es villamosok érintették. Szintén erre közlekedtek a Keleti pályaudvarhoz futó autóbusszjáratok is: a 20-as a Nádor utcától indult, és a IV. kerületi Tanácsot (ma: Városháza) érintve a Jókai (vissza: József Attila), Rózsa, Ósz (vissza: Tél) és Lebstücsk Mária utca vonalát járta be. A 30-as Megyerről a városközponton át a Jókai (vissza: József Attila) és Lebstücsk Mária utcákon keresztül haladt. A fővárosi tömegközlekedést irányító

Budapesti Közlekedési Vállalat – részben az új lakótelepen élők utazási igényeinek kielégítésére – 1972. február 14-én új gyorsautóbusszjáratot indított 130-as jelzéssel, amely az alapjárat „fekete” 30-as útvonalán közlekedett munkanapokon, csúcsidőben rövidebb menetidővel, csupán a főbb le- és felszállóhelyeken megállva.

A nagyarányú szanálással együtt járó városrész-rehabilitáció során az Újpest és Dunakeszi határába telepített, szovjet–magyar technológiával működő újabb házgyár – amelynek első épületét 1970-ben szintén az Árpád úti kísérleti lakótelepen emelték (Árpád út 113-119.) – elemeiből készítették az újpesti városnegyed új házait. A bontási munkálatokhoz – elsőként a Pozsonyi utcától nyugatra eső területen – 1973-ban fogtak hozzá a Berda József utca, Mártírok útja, Dugonics, Aradi és Munkásotthon utcák által körülölelt tömb szanálásával. 1974 második felében a lebontott életterek helyén kezdődött meg a tízeleteres házak építése, és egy év múlva az első lakók beköltözhettek új otthonaikba. A határoló útvonalakat az építkezés során újították meg. Új útpályát kapott az Aradi, a Berda József és a

Újpest autóbusz- és villamosjárdai 1973-ban, a városközpont-rekonstrukció kezdete előtt (Forrás: BKV vonalbalózási térkép – részlet)

Munkásotthon utca, és kiépültek a házak előtti parkolóhelyek. A lakónegyed belsejét eredetileg átszelő Mártírok útját elvágták, a Nyár és a Berda József utcák közötti szakasza megszűnt. A Csányi László utca folytatását képező volt Palóc utca (az 1968-ban átnevezve a Kis Zsigmond utca egy szakasza) nyomvonalán sétálóutcat alakítottak ki.

1974. szeptember 2-től tovább bővült a munkanapi autóbuszos kínálat a belváros felé: csúcsidőben a Hősök tere és az újpesti Nádor utca között egy expresszjáratot is üzembe helyeztek 120E jelzéssel, amely két hónap múlva, november 4-től az utazási igényekhez jobban igazodva több megállási ponttal gyors 120-asként maradt forgalomban.

A lebontandó házakból kiköltözködők új lakásukat részben a kerületen kívül, többek között Újpalotán kapták meg. Az újpesti munkahelyeken dolgozó, és távolabb élők utazási feltételeit jelentősen javította a IV. és XV. kerület közötti felüljáró 1974. november 6-i átadása. A hídon keresztül, valamint az Árpád és Váci úton át a „piros” 96-os (ma: 196-os) autóbusz csak évekkel később, 1977. január 31-től biztosította az Újpalotai lakótelep és a Cérnagyár melletti újpesti végállomása közötti összeköttetést, korábbi, Főti úti útvonala felhagyásával.

1975-től a szanálások a Pozsonyi és Rózsa utcák közötti területen folytatódtak. Emiatt a Nyugati pályaudvar felől érkező, Lebstücker Mária, Ősz, Rózsa és Elem utcákon át, visszafelé a Klára és az Ősz utcákon haladó 14-es villamos bontási-építési területen átvezető szakaszán a forgalmat csak 1975 augusztusának utolsó napjáig biztosították. A villa-

mosok szeptember 1-jétől a Pozsonyi utcai lakótelep előtt épített hurokfordulón át indultak vissza a belterületi végállomásukra. Felhagyott szakaszának pótlására még aznap buszjáratot indítottak 20Y jelzéssel Rákospalota-Újpest MÁV-állomástól az Istvántelki úton, az Elem utcán, a Szabadságharcosok útján (ma: Berliini utca), valamint a Madridi és Berni utcákon át a Széchenyi térig. Szeptember 21-étől a könnyebb átszállás miatt meghosszabbították a Pozsonyi utcáig, ahol csatlakozott a 14-eshez. Módosult a 20-as és 30-as járatcsaládok vonalvezetése. A 20-asok addig a Béke úti aluljáró felől a Lebstücker Mária, Tél (vissza: Ősz) és Rózsa utcákon át tárták fel a most eltűnő térséget, a 30-as, valamint a 120-as és 130-as gyorsjáratok egyenesen továbbhaladva a Lebstücker Mária utcán át érték el a József Attila (vissza: Jókai) utcát. E forgalmi rend szintén szeptember 21-én változott meg: ezután mindegyik viszonylat a Pozsonyi és Bajcsy-Zsilinszky (ma: István) úton járt át, az Ősz és a Tél utca autóbuszos forgalma (részben átmenetileg) megszűnt. A Mauthner Sándor utca (ma: Szent László út) felől a sorompón és a Szabadságharcosok útján áthaladó 20A viszonylat maradt csak a Rózsa utcában.

Jelentősen megváltozott a kiépülő új negyed utcaszerkezete. A határoló Munkásotthon és Tél utca (utóbbi jelentős átépítése után) megmaradt forgalmi útnak, a lakótelep közepén végighúzódo Nyár utcát egykori fasorának megtartásával sétálóutcává alakították, amelyről biztonságosan elérhetővé váltak az új nevelési és oktatási intézmények. Az Ősz és a Lebstücker Mária utca ebben a negyedben megszűnt, míg a Tavasz utcából csupán a

Az épülő Berda József utca 36-40. számú ház, balra a közúti forgalom elől végleg elzárt Mártírok útja

A Pozsonyi utca a régi és új villamospályával, 1979 nyarán

Könyves Kálmán Gimnázium melletti, illetve a IV. és XV. kerületi bíróság előtti rövidke szakaszai maradtak meg. (Utóbbi intézmény utca és házszám szerinti megtalálása jelentős fejtörést okozhatott annak, aki peres ügyének intézésére vállalkozott az új lakótelepi környezetben...) A bírósági épületén kívül a tömbben az Április 4. (ma: Tanoda) tér egymással szemben álló iskolaépületei, illetve az evangélikus és a baptista felekezet templomai maradtak meg a korábbi időszakból. Az észak-dél irányú autóközlekedést a Bán Tibor (ma: Kassai), az Erzsébet és a Virág utca biztosította.

A rekonstrukció során a tömb nyugati, déli és keleti határoló útjait jelentősen átépítették.

Új nyomvonalra került a 12-es villamos Pozsonyi utcai pályája az Anonymus és a Munkásotthon utca között, egy új megálló-párral a Tél és a Berda József utcák csomópontjánál. (Vágányzár 1979 júliusának második felében került sor.) Az egykori Ősz utca vonalánál tört meg a régi Pozsonyi utcai útpálya, és futott közvetlenül a nyugati felén, a Könyves Kálmán Gimnázium épületéhez közel. Az átépítéssel jelentősen kiszélesítették a gimnáziummal szemben lévő tér rovására. (Az egykori közpark területéből a 1964-ben mintegy 25 méteres sávot az általános iskola és a Kanizsay Dorottya Leánygimnázium számára sajátítottak ki, majd ezzel az útszélesítéssel, a már csökkentett területű parkot teljesen zárt iskolai udvarrá minősítették át, közfunkcióját teljesen megszüntetve.) A 20-as és 30-as járatcsalád az átépítés idején, 1978. november 15-től a Berda József, Aradi és Munkásotthon utcai (vissza: István tér, Kemény Gusztáv utca, Aradi utca) terelőutat járta be, majd az új, kiszélesített útpálya átadását követően 1980. május 21-től tért vissza eredeti útvonalára.

1977 első napján megváltozott néhány autóbuszjárat jelzése. A 20A alapjárat 120-as, a 20Y 121-es számot kapott, a 120-as és 130-as gyorsjáratok piros keretben jelölt 20-as (2008-tól 20E) és 30-as számmal rendelkeztek ezután. (A továbbiakban így hivatkozunk rájuk.)

A rekonstrukció első ütemének utolsó szakasza a Rózsa utcától kelet felé eső terület volt. Itt a szanálásokra 1978-79-ben került sor, és a tízemeletes épületek végszerelése a nyolc-

vanás évek elejéig megtörtént. Csupán a Rózsa utca 19-21. számú házat készítették el néhány évvel később. Meghagyták a Viola utcai iskola épületét, amelyben általános iskola működött és megmaradt a vele szemben álló egyemeletes ház, valamint a Hajnal utcai, akkoriban pedagógusszállóként használt épület. A még javában aktív ellátást biztosító Károlyi kórház is folyamatosan működött. Ezen a területen szintén létrehoztak új bölcsődét, óvodát és általános iskolát.

Ebben a negyedben figyelhetjük meg leginkább a régi és az új találkozását. A rekonstrukciós terület keleti szélén Újpest klasszikus utcaszerkezetének nyomai még fellelhetők.

A Munkásotthon utca a Viola utcánál ér véget, a Tavasz utca a lakótelepi belső gyalogosforgalmat biztosítja. A kórházhoz vezető Nyár utca részben autóforgalomra is alkalmas, ugyanakkor érdekes az a tény, hogy a főútvonallá váló Rózsa utca felől a Nyár utcába közvetlen behajtási lehetőséget az átépítéskor nem biztosítottak, így azóta a betegszállítás, még sürgős esetben is csak az Ősz utca felől történhetett, egy lakótelepi belső úton át. Az Ősz utca torkolata sem teljesen azonos nyomvonalon fekszik az eredeti utcategellyel.

A Rózsa utca átépítése miatt az ott áthaladó 120-as buszjáratot több ütemben terelték el. 1977. március 21-től az Elem utca, Istvántelki út, Nyár utca irányba részben, majd 1978. február 20-tól az Istvántelki és Árpád úton át teljesen kikerülte a megújuló Rózsa utcát.

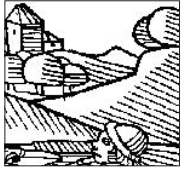
(Folytatjuk...)

Az átalakuló Rózsa utca az Újpesti Erőmű felől nézve (Fotók: Neogrády László Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény)

BARTA FLÓRA

Rózsa Endre

Az 1941-es születésű Rózsa Endre első verse 1959-ben látott napvilágot a Jelenkor című folyóiratban. Első saját kötete, a Kavicszüret 1970-ből való. A pécsi születésű költő az ELTE Bölcsészettudományi karán magyar–történelem szerzett tanári diplomát. 1967-ben az Eötvös Egyetemi Klub igazgatójaként ismerkedett meg a Kilencek költőcsoport többi tagjával. Nagy László e sorokkal kezdi előszavát az azóta ikonikussá vált első közös antológiájukhoz, az Elérhetetlen Földhöz: „Fiatal tehetségek ha fölrepülni rajban akarnak, az néha törvényszerű pillanata az irodalomnak. Az ilyen vállalkozás, túl azon, hogy létérdekek szövetsége, új szemlélet,

újfajta költői értékek fölmutatása kell, hogy legyen. [...] A legfontosabb, és amiben mindnyájan megegyeznek, a következő: hűek a magyar költészethez, a folytonosságot folytatni akarják”. Rózsa Endrét a versgyűjtemény országosan is ismertté tette. 1975 és ’76 között a Fiatal írók József Attila Körének titkára volt. 1979-ben költészetét József Attila díjjal ismerték el. 1978 és ’85 között Vácott élt, ebben az időszakban írta Jelenítés Újpestről című versét, amely a Kortárs című folyóirat 1985 júniusi számában jelent meg. Rózsa Endre 53 éves korában, 1995-ben hunyt el. A Kilencek költőcsoport tagjaként 1994-ben posztumusz a Magyar Köztársaság Érdemrend Középkeresztjével, 2009-ben Bethlen Gábor-díjjal tüntették ki. □

RÓZSA ENDRE

Jelentés Újpestről

Önsorsrontó,
esett esőkkel
sírja magát álomba a táj.
Lüktető kerékagyakkal
a zakatoló, csöngős nappal
a csend remizébe beáll.

Szertefeszülő
huzalokon
csöpp
csöpp
mellett
szorong,
tétováz hullni készen.
Világnehéz platángolyók
csimpaszkodnak az ágakon.

Mint szív az örökléten.

A váltókezelők
csörömpölve észak felé
állítják át a vágányt.
A súlyos égre füst repes,
s földre lohad, mint bodor ábránd.

De még
vérszemmél lesik a távlat egét,
szemaforok állnak merően.
A nedves tükrön eb inal;
lába nyomán olajvirágok
ocsúdnak szét a kőben.

A kikötőben, a híd alatt
veszteg kotyognak, mint zárolt
nyarak,
Visegrád, Tahi stégjei.
Bonyolult szerkezetű fák
higgadnak a parton; e műremek —
mintha öntvényből égne ki.

JOLSVAI ANDRÁS

Ujpesti panel*

Attól tartok, hölgyeim és uraim, hogy nem én vagyok a legmegfelelőbb ember erre a feladatra. Még akkor sem, ha pontosan tudom, hogy itt nem egy panelváros felépítésének kezdeteit ünnepeljük, nem az új győzelmét a régi felett, hanem csak megemlékezünk egy félszázados eseményről, amelynek egyaránt voltak árnyoldalai és fényoldalai, de amely kétségkívül tökéletesen megváltoztatta városunk (én már csak, illik, nem illik, várost mondok kerület helyett, nézzék ezt el nekem) arculatát, lakosságát, mindennapi életét. Ahogy azt is tudom, hogy ez a változás sokaknak egy emberibb élet lehetőségét hozta el, ablakokat, ahol besütött a napfény, szobákat, amelyeken nem járt keresztül a társbérlet, állandó melegvizet a fürdéshez és távfűtést a szenes dobkályha helyett, játszóteret a gyerekeknek és uszodát a felnőtteknek, és egy közúti felüljárót, mely összekötötte Palotát Ujpesttel, hogy biciklisnek, gyalogosnak, autósoknak ne kelljen tízperceket várakoznia a kispiac melletti sorompónál. És még hosszan sorolhatnám azokat a jótéteményeket, melyeket a panelváros hozott el Ujpestre, vagy ha el nem is hozta, de megígérte, hogy megteszi: a Káposztásmegyerig érő metrótól a kőszínházon át a nagy, modern könyvtárig. És azt is szívesen elhiszem, ha mondják, hogy van élet a panel után, hogy az építés hiányosságait a közösség ereje pótolni tudja, hogy a kalákában történő szigetelés, falfűrés, lambériázás erősebb kötőanyag a malternál, és hogy micsoda örömet jelent, ha a partizánmód kitaposott ösvényeket a többség egyszerűen lebetonozza, vagy ha megjelenik az első kisköztér a sarki faházban, mely nemrég még az építők felvonulási bódéja volt. És nem tagadom, abban is van valami különös báj, ha délutánonként felhangzik egy cénahang a homokozó mellől, hogy „anyu, hadd maradjak még”, mire harminckét ablakból érkezik a harsány felelet, „nem”. És azt is tudom, hogy aki manapság Ujpestről beszél, annak elsősor-

ban erről a lakótelepi világról kell beszélnie, azokról, akiknek szülei vagy nagyszülei egykor birtokba vették ezt a területet, mint a sápadtarcúak hajdan Amerikát, és a maguk törvényeit, szokásait ültették el benne. Azokról, akiknek már ez a világ a természetes, s akik egykor erről fognak nosztalgiázni, mert ide kötik őket az emlékek: itt szövődtek első barátságaik, itt estek először szerelembe, itt házasodtak és váltak, itt öregedtek meg. Akiknek Ujpest az, ahogy ma láthatjuk.

És azt is tudom, nem felejtettem el, hogy a régi időkben sem ez volt a világ legszébb városa. Hogy sokan éltek itt összezsúfolva, apró, sötét, dohos szobákban, három generáció együtt, hogy a Munkásotthon utcai házakba nemigen jutott be a napfény, hogy a csatornázás nem volt az erősségünk, hogy a közvilágítással is akadtak gondok, és a Váci úti gyárak egyként szennyezték a Dunát és várost, nyugati szél esetén versenyre kelhettünk az Illatos út és környéke helyzetével. És azt is tudom, milyen infernális jelenetek játszódtak le egykor a tanács lakásosztályán, és ha valaki húsz év után lakást, harminc év elteltével telefont kapott ebben a városban, az a szerencsefiának mondhatta magát.

Mindezeket jól tudom, hölgyeim és uraim, így aztán értem és helyeslem, hogy

A Kossuth utca az 1970-es években (Forrás: Budapest elveszett sínei blog)

ebből a kitűnő kiállításból afféle egyrészt-másrészt tárlat lett, de ez nem változtat azon a tényen, hogy nem nekem kellene megnyitnom, egyszerűen azért, mert én, sosem is tagadtam, mindenestől ahhoz a régi világhoz tartozom. Nekem az a hajdani Újpest a szülőházam, annak színeit őrzöm a retinám alatt, illatait az orromban, ízeit a nyelvem hegyén. Ott vagyok ma is otthon, abban a rég eltűnt földszintes világban, ahol mindenki ismert mindenkit, ahol a szomszédok számíthattak egymásra, a szembejövők kalaplevéve köszöntek, ahol a kapukat nem zárták be sosem, és a férfiak átadták az ülőhelyüket a hölgyeknek a tízes villamoson. Ahol a kofák név szerint ismerték a törzsvevőket, a hentes félretette a májat, a postás bácsi elbeszélgetett a gyerekekkel, és Fedor doktor úr rendelés után még benézett az öregekhez. Ahol az ember úgy nőhetett föl, hogy hírből sem ismerte a félelmet, ismerte viszont az egész várost kívül-belül, a Tungsram-strand klóros vizét, a lóversenytér napközis ebédjét, a vasútállomás mozdonyainak füstjét, a Tavasz utca asztalosműhelyeinek illatát, a Fény mozi sötétjét, az ischlert a Nagyoti büféjében és a Megyeri úti stadion fából ácsolt állóhelyeit. Nekem az Árpád út ma is a Középsőt jelenti (ez egy hírheft kocsma, ha valaki nem tudná), meg a nyalókaárus nénit, és Bársony urat, az öreg borbélyt, aki borotválást is vállalt. És a kórházat jelenti, ahol megszülettem, az Alföldi éttermet, ahol előfizetési ebédemet fogyasztottam – perforált jegyemen egy nagy H jelezte, hogy húsos menüre vagyok hivatalos. És az Erzsébet utcai pékséget, ahol gimnazistaként diákmunkát vállaltam, meg a Dózsa klubját, ahol néha pacal is volt, az Állami Áruházat, ahol első öltönyömhöz jutottam hozzá (kicsit nagy volt, de majd belenövök), meg a Récsey cukrászdát, a közfürdőt és a Puskás Öcsi szobrot. És persze mindennek felett a Víztoronyot, amelynek kertjében fociztunk szakadatlan – néha még a Bene Feri is beszállt egy kis egyérintőzésre, amikor hazajött az edzésről: ott lakott szemben, egy újjépítésű házban. És akkor nem szóltam még erről a helyről, ahol most állunk, pedig illene szólnom róla, hiszen hajdan ide jártam mesemoziba, tánciskolába, TIT-előadásra, és itt tartott alkalmasnak a katonaorvos meg a közművelő-

dési kör: előbbi a sorkatonai szolgálatra, utóbbi néha egy író-olvasó találkozóra. És közben nevezték ezt a helyet Casinonak, Ságvárinak és Adynak, kultúrháznak, polgárcentrumnak vagy egyszerűen csak Árpád út hatvanhatnak.

Az az Újpest, amelyben én felnőttem, s amelyben lélekben ma is élek, már régen csak az emlékeimben létezik – de ez engem sosem gátolt meg abban, hogy így vagy úgy valóságosnak álmodjam – a könyveimben például. Elvesztése mégis sosem hegedő seb a számomra. Amikor bontani kezdték a környékünket, vadul fényképeztem a romokat, hogy valami kézzelfogható mégis megmaradjon belőle. Aztán a fényképek éppúgy elkallódtak, mint a hajdani tárgyak, melyek egykor körülvettek. Nincs mit tenni, az idő túllép rajtunk, csak a veszteséglistánk gyarapszik folyton.

Emlékszem, amikor a lányom tíz éves lett, elvittem a Kossuth utcába, hogy megmutassam neki, hol nőttem föl egykor. A kilencedik fa a Kiss János utcától, idéztem föl az emlékeimet, megálltam hát annál a fánál, és körbemutattam: tízemeletes panelhegyek vetek körül bennünket. Álltunk ott egy idegen világban, idegenül, és én belekezdtem a hajdani történetekbe, hogy itt laktak a Filó bácsiék és ott az Antosék, a sarkon a Kelemen Éva művésznő és a Schönwiesnerék felé lejtett a járda, remekül lehetett szánkázni rajta, egyetlen autó se járt erre felé. A lányom illedelmesen végighallgatott, aztán szomorúan rám nézett. Szánakozást olvastam ki a szeméből. Attól tartok, nem az elveszett gyermekkoromat siratta, ahogy én teszem azóta is szakadatlan, hanem az elvesztett apját, aki eddig egészen derék embernek látszott, de most kétségtelenül elborult az elméje.

Sokáig hallgattunk a negyvenhármass buszon, a Nyugati felé menet, csak az Élmunkás tér környékén kérdezte meg a lányom:

– És amikor te kisgyerek voltál, tényleg nem volt még televízió?

– Nem volt – feleltem.

– És akkor mit csináltakotok egész este? □

*Elhangzott 2024. november 8-án, a REKO RETRO – Félévszázados panelvilág Újpesten című kiállítás megnyitóján. (A helytörténeti tárlat 2025. február 1-ig látható az Újpesti Polgárcentrumban.)

HIRMANN LÁSZLÓ

Pesta László

Az első szabadon választott magyar parlament korelnöke a kisgazdapárt színeiben mandátumhoz jutott dr. Pesta László volt, aki 1937 és 1946 között Újpest város tiszti főorvosaként tevékenykedett. Az akkor nyolcvannyolc éves politikus mögött gazdag szakmai életút állt.

1902-ben született Budapesten. Édesapja, Pesta Frigyes a századelőn megjelenő Rendkívüli Ujság (sic!) című fővárosi hetilap tulajdonosa és szerkesztője volt. Feleségével Dobszay Annával katolikus szellemiségben, polgári jólétben nevelték fiukat. Elemi és középiskoláit követően a budapesti tudományegyetemre járt, ahol orvostudományi diplomát szerzett. 1927-től Vácon volt orvos. Ottani évtizedes tevékenysége közmegelegedésre történhetett, mert fél évszázad múlva – még életében – a város díszpolgárává választották.

Dr. Pesta László 1937-ben került Újpestre. Ez az év Semsey Aladár polgármesteriségének utolsó éve volt, de az új egészségügyi tisztviselő később jól együtt tudott működni Pohl Sándor, majd Hess Pál polgármesterrel is. A megyei jogú város közel félszázezres lakosságával rengeteg feladatot adott a frissen kinevezett tiszti főorvosnak. Hatáskörébe tartozott a járványügyi felügyelet és a megelőzés, az egészségügyi ellenőrzés megszervezése, az egészségügyi szabályozások és jogszabályok betartatása.

A város már 1925-ben elhatározta egy új járványkórház építtetését, amit részben amerikai kölcsönből fedeztek. Az építkezés 1930-ra befejeződött, de az intézmény felszerelését és folyamatos fejlesztését már az új tiszti főorvos irányította. Pesta László érzékeny volt a szociális igazságtalanságra, ezért is vállalta el az Újpesti Stefánia Egyesület elnökségét. Az országos civil szervezet a filantróp belga királynő nevét viselte, és városunkban is ugyanazt a tevékenységet végezte, mint szerte az országban: igyekeztek visszaszorítani a csecsemő-halandóságot, támogatták a nehéz

helyzetben lévő anyákat és szociális támogatásban részesítették a rászoruló szegény családokat.

Pesta László a nehéz háborús években is a helyén maradt, amikor a gyász, a nélkülözés majd a harcok gyötrelmei az újpestieknek is közös sorsává váltak.

A második világháború még véget sem ért, amikor a politikai élet már újraéledt. A Debrecenben megalakult Ideiglenes Nemzetgyűlés 1945 júniusában a frissen újjászervezett pártok képviselőiből állt. Pesta a kisgazdapárt delegáltjaként került a honatyák közé. A párt újpesti szervezetének is elnöke lett.

A háborút követő időszak sok feladatot adott számára. 1945 szeptemberében ő elnökölt az UTE 60., jubileumi közgyűlésén. A jeles eseményre a város iparosainak székházában került sor. Az összejövétel jegyzőkönyve szerint „Dr. Pesta László elnöki megnyitójában elsősorban a sporttársadalmat ért veszteségekről, halottakról, eltűntekről, hadifoglyokról és deportáltakról emlékezett meg. A közgyűlés egy perces felállással, néma tisztelettel adózott a halottaknak”. Ugyanezen az

Dr. Pesta László (Forrás: Egészség, 1983. február)

eseményen történt, hogy „Dr. Selmeczi Ernő főorvos kérte a közgyűlést, hogy a mai történelmi közgyűlésen vétessék jegyzőkönyvbe dr. Pesta László hősie, gerinces kiállása, aki a legnehezebb nyilas időkben mentette és búj-tatta az embereket saját életét kockára téve”.

A számos területen tevékenykedő orvos ez idő tájt a kisgazdapárt Független Magyarországnak című lapját is szerkesztette. Tagja lett a megalakuló országgyűlésnek, ahol a jegyzői tevékenységet látta el. Felkészültsége, kiváló szónoki képessége, valamint a felgyorsult átalakulás hamarosan az országos politika fő sodrába terelte őt. Nagy Ferenc miniszterelnök mellett lett politikai államtitkár 1946-ban. Aktív élete azt követően a kormányzati tevékenységhez kötődött. Különböző funkciókban – egészen a rendszerváltásig – magas szintű működtetője volt az egypártrendszernek. A hatalom csúcsára soha nem emelkedett, leginkább a szürke eminenciások körébe sorolható. 1949-es megszűnéséig az FKGP pártigazgatója is volt. Amint kiépült a Magyar Dolgozók Pártjának diktatúrája, óvatosan kihátrált a kormányzati politikából. Az 1956-os eseményekben tevőlegesen nem vett részt, de a Kádár-féle konszolidációnak már támogatója volt. A Hazafias Népfront országos tanácsának tagja lett, 1950 és 1965 között a Fővárosi Tanács elnökhelyettese volt. Mivel ezidőtájt a településeknek, így a fővárosnak sem volt valódi helyhatósági rangja, e mögött a beosztás mögött nem volt igazi hatalom. Ehhez az időszakhoz kötődik Pesta László egyik fontos tudományos tevékenysége. Az Akadémiai Kiadó gondozásában 1961-ben jelent meg a Tanulmányok Budapest múltjából című kiadvány. A szerkesztőbizottság elnökeként olyan történészek munkáját koordinálta, mint Györffy György, Mályusz Elemér, vagy a művelődéstörténész Ortutay Gyula. A kötetben publikált többek között Berend T. Iván is.

A Hazafias Népfront egyik vezetőjeként 1961-ben szervezője és házigazdája volt annak a találkozóknak, amelyen a szervezet Belgrád rakparti klubhelyiségben megjelent a budapesti színházak művészeinek színe-java. A Film Színház Muzsika című hetilap így számolt be az eseményről: „A Hazafias Népfront budapesti bizottsága szombaton este baráti találkozót rendezett a fővárosi színházak művészei-

nek tiszteletére”. Az estről készült fényképek is bizonyítják, hogy jelen volt többek között Honthy Hanna, Latabár Kálmán, Sinkovits Imre és Tolnay Klári, akiknek beszélgetőpartnere Pesta László volt.

Továbbra sem távolodott el eredeti hivatásától, az orvoslástól. Szívén viselte az emberek egészségét, ezért lett a Magyar Vöröskereszt országos vezetőségének meghatározó alakja, aki még nyugdíjas korában is ellátta a budapesti szervezet vezetését, (1981-ben jelent meg könyve az Önkéntes társadalmi munkások a Magyar Vöröskeresztben címmel). A kulturális együttműködés területén is tevékenykedett. Rövid ideig elnöke volt az 1947-ben alakult Magyar–Francia Baráti Társaságnak, amelynek korábbi vezetői Károlyi Mihályné (Andrássy Katinka) és Illyés Gyula voltak. A hatalom értékelte lojalitását. Számos kitüntetést kapott, közülük kiemelkedik a Magyar Köztársaság Zászlórendjének I. fokozata, amelyet 1975-ben vehetett át.

Újpesttől soha nem szakadt el teljesen. 1986. június 4-én ő avatta fel Langlet Valdemar emléktábláját, amelyet az embermentő svéd diplomatáról elnevezett iskola falán helyeztek el.

A rendszerváltás az ő életében is fordulatot hozott. 1989-ben Szűrös Mátyás ideiglenes köztársasági elnök mellett ő jegyezte azt az új országgyűlési választási törvényt, amelynek alapján a következő évben megalakult az első szabadon választott parlament. A honatyák testületében – újra a kisgazdapárt színeiben – Pesta is tag lett, sőt, a szociális ügyekért és az egészségügyért felelős bizottság elnökének is megválasztották.

1996-ban szerveződött a Kriszt Lajos Emlékére Alapítvány, amelyet a névadó egykori újpesti főszámvevő fia, dr. Kapolyi László szervezett. A kurátorok közé édesapja egykori munkatársai közül – dr. Erdélyi László egykori jegyző és dr. Istvánffyné Miklós Margit középiskolai tanár mellett – dr. Pesta Lászlót is beválasztotta. A díjátadón, amelynek során az akkori jegyzőt tüntették ki, az egykori tiszti főorvos is megjelent.

Ekkorra azonban egészsége már megrendült, 1998-ban, kilencvenhatodik életében elhunyt. Ma a Farkasréti temetőben nyugszik.

Az esztergomi vöröskeresztes Simor kórház archív képen

A Vöröskereszt mozgalom egy negyvenezer halottat követelő csatához, az 1859-ben lezajlott solferinói ütközethez köthető. A helyszínen tartózkodó Henry Dunant svájci üzletember elborzadt a sebesültek tömegének láttán, és ott helyben, azonnal önkéntes segélyerőt szervezett. Ezt követően alapította meg a nemzetközi szervezetet. A közvélemény meggyőzésében haditudósításával szerepet játszott Éber Nándor magyar szabadságharcos újságíró is, aki ma az újpesti temetőben nyugszik.

A nemzetközi szervezet magyar fiáléja 1878-ban kezdett szerveződni. Az akkor már országsszerte működő nőegyletek segélyakciókat szerveztek a Bosznia-Hercegovinát megszálló k. und k. (császári és királyi) haderő magyar alakulatainak támogatására. Három évvel később Ferenc József jóváhagyásával hivatalosan is megalakult a Magyar Vöröskereszt. Az alapító közgyűlés az MTA épületében ült össze, gróf Károlyi Gyula elnökle

alatt. A katolikus egyház azonnal csatlakozott a mozgalomhoz. Simor János érsek Esztergomban még abban az évben kórházat alapított, elsősorban a hadi sérültek ellátására.

A Magyar Vöröskereszt az első világháború alatt fejtette ki legszélesebb körben tevékenységét. A sebesültek ápolása, kórházvonatok működtetése, a hadifoglyok segélyezése egyaránt tetten érhető volt munkájukban. Az esztergomi, száz ágyasra tervezett vöröskeresztes kórházban 1915-ben már százötven sebesültet ápoltak. A második világhéges során ugyanilyen tevékenységeket végzett a szervezet. Közismert, hogy Horthy István kormányzóhelyettes felesége, (majd özvegye) gróf Edelsheim-Gyulai Ilona is önkéntes ápolónőként dolgozott a Vöröskereszt kötelékében. A szervezet, a hadszíntérré vált Magyarországon a katasztrófa enyhítésén és az üldözött zsidóság megsegítésén is fáradozott.

A Magyar Vöröskereszt békeidőben is működik. Dr. Pesta László orvosként a nyugdíjazását követően is egészen a haláláig a szervezet tagja maradt. □

Ötven év a „Könyves” szolgálatában

Vizváry Vilmos villamosmérnök idén ünnepelte 75. születésnapját. Az Újpesti Városvédő Egyesületnek az alapításától, 1995-től a tagja. Példamutató civil szervezeti munkájáért 2005-ben Arany Horgony díjban részesült. 1992-ben megalapította és azóta vezeti Újpest első közép fokú tanintézménye, a Könyves Kálmán Gimnázium N. J. Pro Homine elnevezésű öregdiák szervezetét, amely 2020-ig alapítványként, azóta baráti körként működik.

– *Az újpesti városvédő munkánk során közöttünk kialakult tegeződő formát – ha nem bánod – ebben a beszélgetésben is megőrizzzük. Kezdjük az elején! Kérlek mondd el, hogy hol, mikor születtél, mesélj a gyerekkorodról, a családról.*

– 1949 januárjában születtem Budapesten, a Bethesda Református Kórházban, egy a Felvidékről, a Csallóközből 1947-ben kitelepített család harmadik gyerekeként. A kórházból egy alsógödi tanácsi tulajdonú házacskába vittek haza, amely a református imaház mellett telken állt.

Szüleim 1947-ig felvidéki magyar tanítók voltak. 1915-ben születtek mindketten, de csak édesapám származott eredetileg is abból a térségből. Apai nagyapám Csallóköz-aranyoson igazgató-tanító volt 1909 és 1945 között. A csehszlovák hatóságok fizetés és

nyugdíj nélkül bocsátották el állásából, majd 1947-ben a házat, szőlőjét kártalanítás nélkül elvéve őt is kitelepítették. Nagyapám egyik aranyosi tanító kollégája, Cséfalvai Rezső Pál 1945-ben Magyarországra jött. 1946-tól 1949-ig Alsógöd község általános iskolájának igazgatója volt; a szüleim azért jöttek Alsógödre, mert ott földjük volt az igazgató.

Apám Révkomáromban járt gimnáziumba, majd Pozsonyban szerzett tanítói oklevelet. Édesanyám Szarvason jött a világra, és Szegeden szerezte tanítói diplomáját. Legényen tanítottak együtt, ott ismerkedtek meg, és 1941-ben Kassán házasodtak össze. Gábor bátyám Révkomáromban született 1942-ben. A szüleim szolgálati helye 1944 és 1947 között a Komáromtól 13 km-re fekvő Keszegfalva-Kavapuszta népiskolája volt. Magdolna nővérem már Komárnoban, Csehszlovákiában született 1946-ban. A szüleim nyugdíjazásukig az alsógödi iskolában dolgoztak. Édesapám 1954-ben magyar-történelem tanári diplomát is szerzett, attól kezdve a felső tagozaton tanított. Mindketten Gödön éltek le az életüket, ott is nyugszanak a Nemeskéri-Kiss Miklós úti újtemetőben.

– *Alsógödön jártál általános iskolába és onnan kerültél az újpesti Könyvesbe?*

– Igen, testvéreimmal együtt mind a hárman az Alsógödi Állami Általános Iskolába jártunk. Nővérem a váci Madách Imre Gimnáziumban érettségizett, bátyám az angyalföldi, Üteg utcai erőáramú technikumban. Úgy emlékszem, én azért kerültem a Könyvesbe, mert anyukám szerette volna, ha orvosi pályára lépek, és az újpesti gimnáziumban éppen amikor elvégeztem a nyolcadikat, 1963-ban indult egy latin tagozatos osztály. Az is szerepet játszott a Könyves választásában, hogy osztályfőnökünk Nádas József lett. Őt a szüleim még felvidéki tanítói pályafutásuk során ismerték meg, mint a felvidéki tankerület főigazgató-helyettesét. Nádas József rendkívüli ember volt. Nem véletlen, hogy az alapítványunkat is róla neveztük el.

A Könyves gimnázium centenáriumi ünnepség sorozatának öregdiák védnökei: Sárdi Mihály, Széles Gábor, Kapolyi László, Vizváry Vilmos és Szunyoghy András (2004)

– Így már nem nehez kitalálni, hogy az N. J. Pro Homine név első két betűje az ő szignója. Mit jelent a Pro Homine?

– A rövid latin név magyar kifejtése „Nádas József, az Emberért”. Az „Emberért” kifejezés az alapítvány nevében a tanár úr emberségére utal. Osztályunkba több évismétlő diák érkezett a négy év során. Nádas tanár úr mindegyiküket nagy szeretettel fogadta, és „védőszárnyai alól” többé nem engedte ki őket, azaz mindegyikük velünk együtt érettségizett. Az életben mind megállták a helyüket, így hálálták meg osztályfőnökünk gondoskodását. Nádas József magyart és történelmet tanított. Az irodalomban nagy súlyt fektetett a verstanulásra, míg a történelemben annak „tanítómester” voltára. „Historia est magistra vitae.” Az életre tanított, és csak felnőttként jöttünk rá, hogy mindezt keresztény szemlélettel szötte át. Tanítása és nevelése hatására mindnyájan igyekeztünk magunkból a legtöbbet kihozni. Egy 1939-ben írt tanulmányában kifejtette nevelési elveit, amelynek alapja a keresztény humanizmus. Abban az évben, egy komáromi tankerület meglátogatásakor a pedagógiai szelleméről szóló beszédben azt mondta: „A jó tanárban valami szent lélekalkító génusz dolgozik, nem hagyja őt nyugodni, azért folyton neveli, tökéletesíti, nemesíti önmagát, hogy lelkének szép formáit átvigye tanítványaira”. Öregdiák szervezetünk alapító okirata ezt a szemléletet tükrözi, és olyan célokat fogalmaz meg, amelyekkel Nádas József szellemiségét idézi a Könyves diákjai számára.

– Az alapítvány létesítésének gondolata miért 1992-ben született meg? Kik az alapító kurátorok?

– 1967-ben érettségizett osztályunk 1972-ben ötéves, 1977-ben tízéves találkozót tartott, amelyeket Bocsák László osztálytársunk szervezett. A második összejövetelre nem tudtam elmenni, mert aznap lázas lettem.

A következő években semmit nem tudtam az osztálytársaimról, egészen 1992-ig. Nádas tanár úrról azonban 1985-ben bekövetkezett haláláig többször hallottam, mert levelezett a szüleimmel. Amikor egy alkalommal képeslapot küldött Angliából – ahol az ott élő Eszter lányát látogatta meg – megkérdezte, hogy: „Mi van a mi fiunkkal?” (A kérdés rám vonatkozott.)

1992-ben már 25 év telt el az érettségink óta, 43 évesek voltunk, hiányzott a társakkal való találkozás. Elhatároztam, hogy megszervezem a negyedszázados összejövetelt. Az Öreghalász vendéglőbe csak ketten nem tudtak eljönni. Huszonötünkkel együtt megjelent még négy tanárunk: Sárosy Istvánné, Tenke Zoltán, Góra György és dr. Vasvári Lajos. A találkozó végén Szócs Károly osztálytársunk vetette fel, állítsunk szobrot Nádas Józsefnek tiszteletünk jeleként. Hozzánk közelebb állónak éreztem, hogy szobor helyett hozzunk létre egy alapítványt egykori tanáraink tiszteletére, és azzal szolgáljuk a „Könyvest”. Támogassunk a tanáraink nevével fémjelzett versenyeket, és adjunk ösztöndíjakat az arra érdemeseknek, illetve a rászorulóknak. Az alapítói összeget hárman adtuk össze Szócs Károllyal és Gyires-Fichtl Péterrel, emellett minden osztálytársunk – összesen 27 fő – tagjává vált a kuratóriumnak. A grémium nagy része nehezen volt „hadrafogható”, így idővel a működőképesség érdekében előbb 10-re, majd 3 főre csökkentettük annak létszámát, 2014-re Margittai László, Váradi Antal és én maradtunk a kurátorok.

– Hogyan fogadta a gimnázium az alapítvány gondolatát? Mennyire sikerült megvalósítani az alapító okiratban megfogalmazott célokat?

– Emlékezzünk a történelmi körülményekre! Az 1990 tavaszán történt első szabad választásokat követően, minden iskolának saját iskolai alapítványt kellett létesítenie. Kezdetben bárki, aki az alapítványoknak adományt adott, annak 100%-át leírhatta az adójából, így könnyen ment az adománygyűjtés. Mire mi öregdiák alapítványként 1992-ben megalakultunk, 50%-ra, majd egy-két éven belül 10%-ra csökkent az adóból leírható rész. Krug Ferenc, a Könyves igazgatója örömmel fogadta kezdeményezésünket és engedélyezte, hogy még abban évben megtarthassuk az első Nádas József Szavalóversenyt. Idén immár a 32. szavalóversenyünket szerveztük. Fecske András önképzőkör-vezető magyar–latin szakos tanárunk nevével minden évben saját irodalmi pályázatot hirdettünk, a zsűri elnökének dr. Sipos Lajos irodalomtörténész professzort kértük fel. Hosszú időn keresztül az újpestiek, majd más kerületek részére kiírt Verbényi József kosárlabda kupát

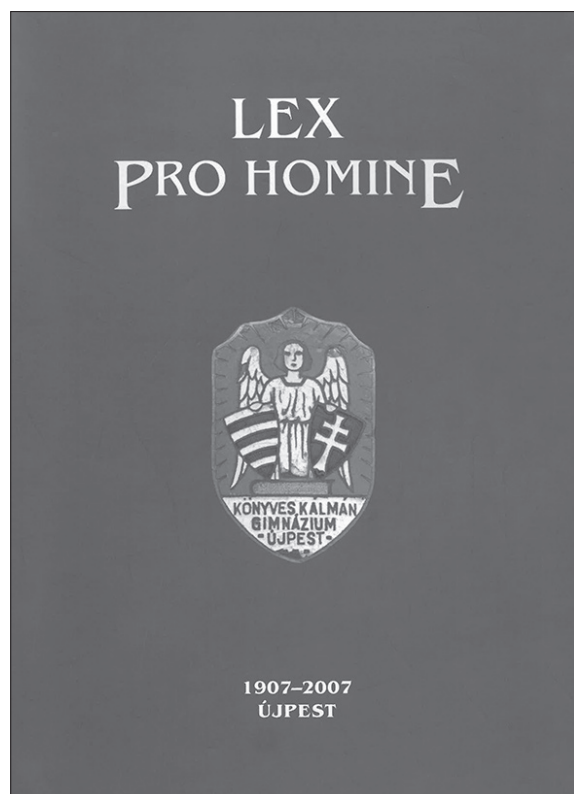
is támogatta az alapítványunk. Megvalósításában eleinte maga a legendás testnevelő is részt vállalt, de a torna főszervezője Fericsán Kálmán, az Újpesti Városvédő Egyesület fontos tagja volt, egészen a 2018-ban bekövetkezett haláláig. Az említettekén kívül többször, de nem rendszeresen tartottunk dr. Vasvári Lajos latin, dr. Éder Zoltán olasz, valamint dr. Hack Frigyes és Sárossy Istvánné kémia versenyeket is. Krug Ferenc a nyugdíjba menetele előtti 1994/95-ös tanévet – a Könyves 90 éves jubileumi ünnepségét – centenáriumi főpróbaként kezelte. Megszervezésében alapítványunk nagy szerepet kapott, az igazgató úr civil szervezetünket ki is tüntette. Egyik helyettese, Sömjén Gábor lett az iskola következő vezetője, aki továbbra is örömmel és szeretettel támogatta alapítványunk minden kezdeményezését: a márványtábla állításokat, az iskolai évkönyv folyamatos megjelentetését és a tantermek tanárokról történő elnevezését. Alapítványunk működésének 1992-től a gimnázium centenáriumáig tartó időszaka az egykori, még élő tanáraink és az öregdiákság igen szép periódusa volt. Minden tevékenység-

günkkel a nagy jubileumra készültünk. Céljaink megvalósításához az anyagiakat évi 3000 postai levéllel (később e-mailekkel) gyűjtöttük össze: pénzadományok, és az 1%-os SZJA-támogatások formájában. Nagyobb célokra (mint például a Könyves Lexikon kiadása, a 100. évfordulás jubileumi versenyek vagy egy vitrinsor vásárlása) jelentős összegeket kaptunk nagyvállalkozó öregdiák társainktól, így dr. Kapolyi Lászlótól és Széles Gábortól is.

– *A hagyományteremtő és más iskolai események gondozása mellett számos értékes kiadvánnyal jelentkezett a civil szervezet. E kötetek jelentős helyi értékkel is bírnak.*

– A Könyves jubileumi könyvének szerkesztésekor felismertük, hogy az öregdiákok számára milyen nagy értéket jelentenek egykori évkönyveik, mivel csak azokban őrződtek meg pontosan ifjúságuk gimnáziumi korszakának eseményei. Lényeges inspirációt kaptunk Babits Mihály Ritmus a könyvről című verséből. Ebben hívja fel a figyelmet a könyv közösségeket és korokat összekötő szerepére: „...csak a Könyv kapcsol multat a jövőbe.../Jaj, nem elég minket kapcsolnod a Múltba:/jelent a jelenhez kell kötőznöd újra!/ Jelent a jelennel, testvért a testvérről/kössze, Magyar Könyv, dús közös eszméikkel!”

E szép ösztönzés hatására meggyőztük a gimnázium vezetését, hogy az iskola alapításától folyamatosan, az 1962/63-as tanévig kiadott évkönyv hagyományát folytassuk együtt. Az első, 1999/2000-es évkönyvet P. Szabó Melinda tanárnővel közösen szerkesztettük. Akkor született a gondolat, hogy egykori tanáraink életéről, munkáiról készítsünk önálló köteteket, és adjuk ajándékba az alapítványi versenyeken, ezzel is erősítve az intézmény múltjának megismerését. A Könyves Könyvek sorozatban először Nádas József, dr. Fecske András, Verbényi József, Jobbágy Károly emlékkötetei jelentek meg, majd sorban még öt tanárunké. Közben a híressé vált, kiváló öregdiákokról is adtunk ki könyveket. Róluk témánként jelentek meg gyűjteményes köteteink. Címeres mezben címmel jelent meg az első, a Könyves sportoló öregdiákjairól 2002-ben, majd sorra: Paál Zoltán Országos becsben (2003) és dr. Fábry György Vivant professores (2003), végül Földiák András A szakma dicsérete (2005) című köte-

A gimnázium alapításának centenáriumára, 2007-ben megjelent Könyves lexikon első borítója

te. 2007-ben, Újpest várossá válásának 100. évében 820 oldalas lexikont adtunk ki Lex Pro Homine címmel. A képzőművész és újságíró öregdiákokról is jelentkeztünk a Képmívesek és a Multi-Média kötetekkel 2008-ban. Szívesen végeztem a könyvek gondozását, a könyvkiadás azonban egy önálló szakma, bele kellett tanulni. Ebben dr. Sipos Lajos, Fecske András, Jobbágy Károlyné és Lukácsné Nádas Krisztina voltak a „mestereim”, ők maguk is sok könyvet írtak és szerkesztettek.

– *Kérlek mesélj arról is, hogy hogyan telnek a hétköznapok. Mivel töltitek a szabadidőtöket feleségeddel és a fiatokkal Leventével, akit gyermekkorában Katalinpusztán táboroztattam?*

– 2005 óta a Duna partján, abban – az azóta felújított – alsógödi házban élünk, ahová szüleim egy éves koromban költöztek. Alízka, a feleségem az Amerikai úti idegsebészeti intézet intenzív osztályán gyógytornászként dolgozott, 2015-ben ment nyugdíjba. Évekig a gödi Gaude kórusban énekelt, rengeteget olvas, sokat utazgat, illetve utazgatunk, és rendszeres színházlátogatók vagyunk. Támogatunk önkéntes munkáimban is, ezért tudtam menedzselni a mintegy száz „emlékmű” (könyv, emléktábla stb.) megvalósítását. Levente jó néhány éve Újpestre költözött. Az építőiparban dolgozik, reméljük mielőbb családot alapít és viszi tovább az életet, és mi is „unokázhatunk”, mint a kortársaink.

– *Hány év köt téged Újpesthez, és a Könyves Kálmán Gimnáziumhoz?*

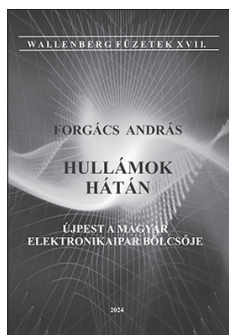
– Az ember kötődése más dolog az én értelmezésemben, mint a hely, ahol lakom. Úgy tartja a mondás: „annyi embert érsz, ahány nyelvet beszélsz”, én azt mondom, az embernek annyi élete van, ahány közösséghez tartozik. Ezt úgy értem, hogy kitágítja az életed hosszát minden közösség, hiszen az adott közösséggel tartalmasan eltöltött idő hozzáadódik az életkorodhoz. Nem csupán a szűk család, a privát élet, a munka, „a jó evés és jó ivás” az élet célja. Újpesten 18 évet sportoltam a Könyvesben, az Újpesti Dózsában és az Egyesült Izzó SE-ben; kórustag is voltam, az Újpesti Városvédő Egyesületnek 29 éve vagyok a tagja, az N. J. Pro Homine közösségében 32 éve dolgozom. Dr. Gyökössy Endre Újpest Külvárosi Református Gyülekezetéhez is 15 évig tartoztam. Ha mindezeket hozzá-

adom a gimnazista éveimhez és ahhoz a 15 évhez (1990–2005), amit a József Attila utcában éltünk feleséggel és fiunkkal, akkor azt mondhatom, 100 évnél is több a kötődésem Újpesthez. Több mint 50 évet tudok hasonló elv alapján összeszámolni, amikor Újpest közösségét szolgáltam. Nemcsak tagja voltam egy közösségnek, de önkéntes munkát is végeztem, sokszor 8-10 órában a kenyérkereső foglalkozásom mellett. Megdöbbenek engem is a számok, de valójában ezek mutatják meg igazán kikhez tartozunk, kikhez kötődünk.

– *Hogyan folytatódik ez a szép „idővonal”?*

– Számomra a legnagyobb megtiszteltetés, hogy öregdiák ügyeinkben együtt dolgozhattam tanárainkkal, valamint dr. Fábry György, dr. Sipos Lajos és dr. Hencsei Pál professzorokkal, továbbá mintegy százfős, aktív öregdiák csoporttal! Jó néhányan már elhunytak, köztük Iványiné Konrád Gizella, dr. Fecske András, Gyires Péter, Paál Zoltán, Benk Katalin, dr. Gyökössy Endre, és egyre többen mennek el az évek előre haladásával. Magam is megkezdtem a visszaszámolást. Jövő évtől korábbi első szavalóink egyike, dr. Baracsi Katalin szervezi már a Nádas József Szavalóversenyeket közösen Nádas tanár úr gyermekeivel. Margittai László barátommal, hűséges kuratóriumi társammal, természetesen tovább támogatjuk anyagilag a versenyt. Ez a dolgok rendje, a stafétát át kell adni a következő nemzedékeknek. A legnagyobb dolog a világban, ha valami jót maradandóvá tudsz tenni. Ilyenek nekem a Könyves évkönyvek, amelyek 2000 óta folyamatosan megjelennek, más kiadványaink és emléktábláink, vagy a városvédőkkel közösen állított Mildemberger Márton emlékmű a Megyeri temetőben.

Amikor a 25. érettségi találkozónkon megszületett alapítványunk gondolata, az akkori alkalom egy részéről video készült, amelynek másolatát 2017-ben, az ötvenéves találkozónkon Utri Endre osztálytársamtól kaptam meg. Érdekes időutazás a múltunkba látni egy ilyen régi filmen keresztül! Akkor még 27-en éltünk az osztályból, ma már csak tucatsnyian, de a filmen megmaradtak az azóta elment társaink és ottlévő tanáraink is. Így maradunk meg majd mi is Újpest könyveiben – és élünk tovább szeretteink emlékezetében. □

Olvasóink bizonyára jól ismerik Forgács András gépészmérnök ipar- és társadalomtörténeti íráseit, amelyek publikálását a szerző több mint egy évtizede kezdte lapunkban. „Emléket akartam állítani azoknak a vállalatalapítók-nak, vállalatvezetőknek, kutatóknak, tudósoknak, akik a semmiből hozták létre ezt az új iparágat” – írja a szerző kötete előszavában. A magyar elektronikaipar központja a XIX. század végétől egy évszázadon át az újpesti Egyesült Izzó, illetve a Tungsram volt. A kor politikai-történelmi hátterének bemutatása mellett Forgács András a gazdasági-pénzügyi sajátosságokat is megismerteti az érdeklődőkkel. A kutatási témájához személyes szállal is kötődő szerző forrásértékű dokumentumokat közöl a Svenska Orion megalapításában közreműködő osztályvezetőről, az embermentő Raul Wallenberg közvetlen munkatársáról, Forgács Vilmosról. A kötet a Wallenberg füzetek sorozatban jelent meg.

Czibak Ilona az Újpesti Városvédő Egyesület tagja, sokak személyes ismerőse. A közelmúltban jelent meg a Mézeskalács szív tükörrel című szociográfiai-mentálitástörténeti kötete. A jánoshidai, cigány származású szerző leérettségizett, vegyipari tanfolyamokat végzett, majd több mint harminc éven át a Chinoinban dolgozott. Nem tud – és nem is akar – megszabadulni sorsa emlékeitől; egy olyan világról ad hírt, amely (remélhetőleg) már nem létezik, őt azonban fogva tarja. Megcsókolt élet című könyvét 2021-ben adták ki, amelynek a Magyarország felfedezése sorozatban most két új fejezettel és fotókkal bővített változata látott napvilágot. A szerző az előszóban mond köszönetet a szakmai segítségéért Sipos Lajos irodalomtörténésznek, Újpest díszpolgárának. A kötet az IAT Kiadónál jelent meg.

Aranyérmes díszpolgárok

Augusztus 30-án, az Újpesti Városnapok alkalmából Újpest díszpolgárává avatták a párizsi olimpia két bajnokát, Gulyás Michelle öttusázót és Márton Viviana taekwondó versenyzőt. Mindketten az UTE versenyzői.

Kitüntetés

November 15-én Szöllősy Marianne, lapunk szerkesztőbizottságának tagja, az újpesti helytörténeti gyűjtemény vezetője Budapestért Díjat vett át. A kitüntetést a Fővárosi Közgyűlés adományozta; a díjat a FSZEK dísztermében Karácsony Gergely főpolgármester adta át.

Emléktábla-avatás

November 29-én, a Bródy Imre utca 1. szám alatti, egykori lakóházán avatták fel Kadlecovits Géza helytörténész, Újpest díszpolgára emléktábláját. Az ünnepségen Hirman László gimnázium-igazgató, Opauszki Viktória történelemtanár és Szekeres Sándor, a Tungsram dolgozók képviselője mondott beszédet.

Helytörténeti vetélkedő

December 4-én került sor a 34. újpesti helytörténeti vetélkedőre. Hat újpesti középiskola egy-egy csapata a Károlyi István Gimnáziumban mérte össze tudását. A verseny témája a „Nők szerepe a város történetében” volt. A győztes a Babits Mihály Gimnázium csapata lett. Második helyen a Könyves Kálmán Gimnázium, a harmadikon a Kanizsay Dorottya Katolikus Gimnázium diákjai végeztek.

Gyász hír

Augusztus 1-én, 68 éves korában elhunyt Kátona Gyöngyi Újpest Gyermekéért díjas pedagógus, az Újpesti Kulturális Központ munkatársa, aki egész pályája során a gyermekek önkifejezéséhez és fejlesztéséhez nyújtott segítséget. Augusztus 27-én, a Fiumei úti temetőben kísérték utolsó útjára.

November 6-án, 74 éves korában elhunyt dr. Benkő László, Újpest egykori szociális alpolgármestere, a Károlyi Kórház nyugalmazott traumatológus főorvosa. Munkásságát 2008-ban Újpest Egészségéért Díjjal ismerték el. Búcsúztatását november 27-én, a Megyeri temetőben tartották.